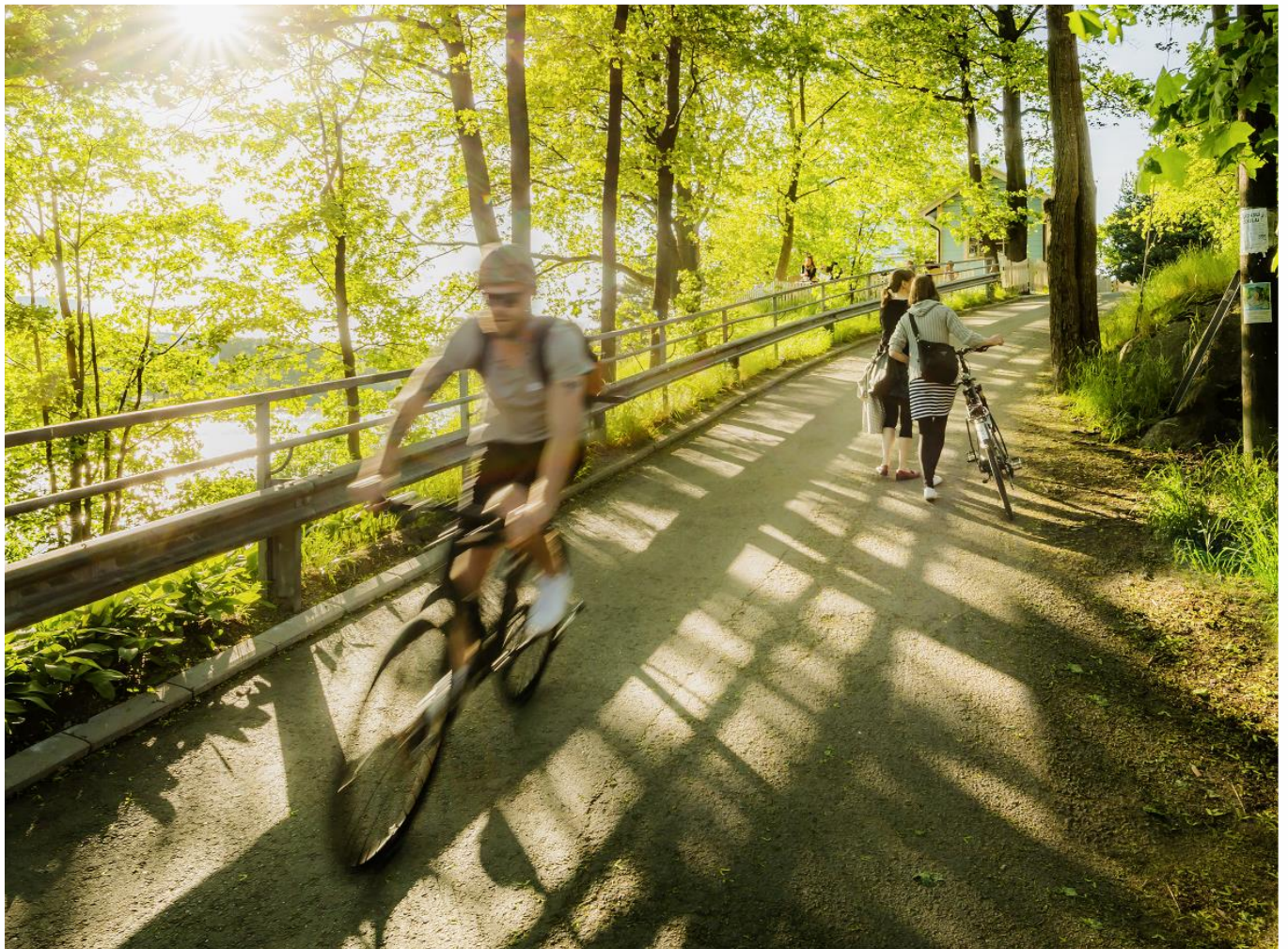

Vuosikertomus 2016

**Turvallisempaa
ja terveempää
elämää**

Toiminta-ajatus ja visio

LähiTapiolan tehtävänä on turvata asiakkaidensa elämää ja menestystä. Visionamme on tarjota suomalaisille turvallisempaa ja terveempää elämää. Elämänturva merkitsee asiakkaillemme kokonaisvaltaista ja ennakoivaa palvelua.

LähiTapiola lyhyesti

LähiTapiola-ryhmä on keskinäinen eli asiakkaiden omistama yhtiöryhmä, joka palvelee henkilö-, maatala-, yrittäjä-, yritys- ja yhteisöasiakkaita.

Yhtiöryhmän muodostavat 20 alueellista keskinäistä vakuutusyhtiötä sekä valtakunnalliset LähiTapiola Vahinkoyhtiö, LähiTapiola Henkiyhtiö, LähiTapiola Varainhoito sekä LähiTapiola Kiinteistövarainhoito.

LähiTapiolan henkilöstömäärä on noin 3 400, josta puolet työskentelee alueyhtiöissä.

Omistaja-asiakkaita on lähes 1,6 miljoonaa.

LähiTapiola Pääkaupunkiseutu

LähiTapiola Pääkaupunkiseutu Keskinäinen Vakuutusyhtiö on noin 185 000 pääkaupunkiseutulaisen asiakkaan omistama vakuutusyhtiö, joka huolehtii henkilö-, yritys-, yrittäjä- ja maatala-asiakkaiden taloudellisesta turvallisuudesta ja hyvinvoinnista. Toimialueeseemme kuuluvat Helsinki, Espoo, Vantaa ja Kauniainen. Tarjoamme asiakkaillemme elämänturvaa vahinko- ja henkivakuuttamisen ratkaisuilla sekä säästämisen ja sijoittamisen palveluilla. Teemme yhteistyötä Työeläkevakuutusyhtiö Elon ja S-Pankin kanssa.

Pääkaupunkiseudun alueyhtiössä työskentelee noin 200 vakuutus- ja finanssialan ammattilaista. Asiakkaidemme käytettävissä on laaja toimistoverkkomme sekä hyvin toimivat verkko- ja puhelinpalvelut. Tavoitteenamme on tarjota erinomainen asiakaskokemus kaikissa kanavissa.

Sisällysluettelo

Asiakastarpeiden huomiointi palkittiin	3
HALLITUKSEN TOIMINTAKERTOMUS 1.1. – 31.12.2016.....	5
LähiTapiola Pääkaupunkiseutu Keskinäinen Vakuutusyhtiö 2016.....	5
Vakavaraisuus ja riskienhallinta	9
Hallinto, henkilöstö, palkitseminen.....	10
Vastuullisuus.....	13
Tilikauden jälkeiset tapahtumat	14
Tulevaisuuden näkymät	15
Ehdotus voiton käyttämisestä	16
TILINPÄÄTÖS 1.1. – 31.12.2016	17
Tilinpäätöksen laatimisperiaatteet.....	17
Riskienhallinnan liitetiedot.....	21
Tuloslaskelma	24
Tase.....	25
Epäsuora rahoituslaskelma	26
Tunnusluvut	27
Tuloslaskelman ja taseen liitetiedot.....	28
Tunnuslukujen laskentakaavat ja tunnuslukujen laskentaperiaatteet.....	38
Tilinpäätöksen 31.12.2016 allekirjoitukset.....	40
Tilinpäätösmerkintä	41
Tilintarkastuskertomus	42

Asiakastarpeiden huomiointi palkittiin

Toimitusjohtajan katsaus

Jukka Kinnunen

Jatkoimme vuonna 2016 LähiTapiola Pääkaupunkiseudun toiminnan rakentamista varmalle pohjalle. Keskeisiä strategisia tavoitteitamme olivat entistä parempi asiakastyytyväisyys ja kasvu sekä talousmittareilla että asiakasmäärässä mitattuna.

LähiTapiola Pääkaupunkiseutu panosti kuluneena vuonna erityisesti palveluiden helppoon saatavuuteen. Alueellamme toimistoverkon painoarvo on pienentynyt, ja sen rinnalle avainrooliin ovat nousseet sähköisen asioinnin ja verkkotapaamisten kaltaiset asiakaspalvelukanavat. Lisäksi yksi painopisteistämme oli aktiivinen asiakassuhteen hoitaminen.

Vuoden 2016 tuloksiin voimme olla tyytyväisiä, sillä haastavassa markkinatilanteessa saimme bruttomääräisesti 25 000 uutta asiakasta, maksutulomme kasvoi 7 prosenttia ja saimme asiakastytyytyväisyysindeksin toivomaamme nousuun. Kasvumme oli vahvaa erityisesti uusien yritysasiakkaiden, uusien ja keskittäneiden henkilöasiakkaiden sekä henkilövakuutusasiakkaiden keskuudessa.

Pääkaupunkiseutu on markkina-alueena dynaaminen, maan nopeimmin kasvava, ja toisaalta myös kaikkein kilpailluin. Asiakkaamme ovat tottuneet korkeatasoiseen palveluun ja ovat halukkaita kokeilemaan uusia palvelumuotoja ja -kanavia. Tämän johdosta avasimme aivan uudenlaisen elämänturvatoimiston kauppakeskus Ison Omenan yhteyteen. Ison Omenan toimisto yhdistää terveyden, hyvinvoinnin ja turvallisuuden palveluja sekä keskittyä uusien asiointitapojen ja palveluiden kokeiluun ja kehittämiseen yhdessä asiakkaidemme kanssa.

Asiakkaan tarpeet edellä

Pääkaupunkiseudulle on ominaista suuri vahinkoherkkyys, joka johtuu korkeasta väestöntiheydestä ja suurista liikennemääristä. Yhtiömme haasteena olikin vuonna 2016 korkea riskisuhde. Tähän pyrimme vaikuttamaan elämänturvateoilla, esimerkiksi tarjoamalla asiakkaillemme riskienhallinta-apua, kuten maksuttomia alkusammutuskoulutuksia. Kuluneena vuonna järjestimme alueellamme 152 alkusammutuskoulutusta, joihin osallistui 2 600 henkilöä.

Asiakassuhteiden rakentamisessa uskomme laajan elämänturvan merkitykseen ja panostamme asiakkaidemme hyvinvointiin, terveyteen ja turvallisuuteen pitkäjänteisesti. Uskomme myös, että strateginen kumppanuus S-ryhmän kanssa tarjoaa meille ainutlaatuisen yhdistelmän, jossa vakuuttamisen ja pankkitoiminnan asiantuntijat rakentavat yhteisiä palveluita, etuja ja toimintamalleja, jotka hyödyttävät asiakkaitamme.

Toteutimme vuoden 2016 aikana myös laajan palvelukanavuudistuksen. Uudistuksen myötä loimme muun muassa videoasiointiin perustuvia kanavia, joita asiakkaamme ovat toivoneet. Sen lisäksi kehitimme varta vasten yhden ja kahden hengen kotitalouksille uuden Nippu-vakuutustuotteen, joka yhdistää irtain-, matka- ja tapaturmavakuutuksen helppoon kuukausiveloitettavaan pakettiin.

Pitkäjänteistä työtä elämänturvan eteen

Paikallisena yhtiönä haluamme olla mukana vaikuttamassa alueemme kehitykseen ja hyvinvointiin monin eri tavoin. Kuluneena vuonna se merkitsi muun muassa Helsingin yliopiston lääketieteellistä tutkimusta edistävää lahjoitusta, junioriurheilun tukemista ja joululahjarahojen kanavointia nuorten syrjäytymisen torjuntaan. Työ elämänturvan konkretisoimiseksi jatkuu myös vuonna 2017 esimerkiksi tukemalla asiakkaitamme saavuttamaan terveellisemmän ja turvallisemman elämän.

Yksi suurimmista ilonaiheistamme on, että työntekijät pitävät LähiTapiolaa hyvänä työpaikkana. Heillä on aito kiinnostus työtään kohtaan ja usko sen vaikuttavuuteen. Työtyytyväisyyden ylläpitämiseksi jatkamme henkilöstön avointen keskustelutilaisuuksien järjestämistä ja kiinnitämme huomiota työntekijöidemme vaikutusmahdollisuuksiin. On selvää, että henkilöstön hyvinvointi heijastuu myös asiakaspalvelun laatuun.

Kiitokset kuluneesta vuodesta kuuluvat erityisesti asiakkaille heidän luottamuksestaan sekä henkilöstölle ja kumppaneille panoksestaan LähiTapiolan toiminnan kehittämiseen ja palvelun laadun parantamiseen. Näillä eväillä odotukset ovat korkealla myös vuotta 2017 kohtaan.

HALLITUKSEN TOIMINTAKERTOMUS 1.1. – 31.12.2016

LähiTapiola Pääkaupunkiseutu Keskinäinen Vakuutusyhtiö (LähiTapiola Pääkaupunkiseutu) kuuluu LähiTapiola-ryhmään, jonka johtavana yrityksenä toimii LähiTapiola Keskinäinen Vakuutusyhtiö (LähiTapiola Vahinkoyhtiö, y-tunnus 0211034-2). LähiTapiola Vahinkoyhtiön hallituksen toimintakertomus ja tilinpäätös on julkaistu LähiTapiolan verkkosivuilla www.lahitapiola.fi.

LähiTapiola Pääkaupunkiseutu Keskinäinen Vakuutusyhtiö 2016

- Liiketulos oli voitollinen 0,8 miljoonaa euroa, johtuen onnistuneesta sijoitustoiminnasta haasteellisessa sijoitusympäristössä sekä erinomaisesta liitännäistoimintojen myynnistä.
- Kokonaistulos oli voitollinen 4,1 miljoonaa euroa.
- Toimistoverkostoa uudistettiin ja palvelun sekä myynnin painopistettä siirrettiin kustannustehokkaampiin kanaviin.
- BI-analytiikkaa hyödyntäen saatiin verkkomyynnistä merkittäviä tuloksia.

Tulostiivistelmä

(% / milj. euroa)	2016	2015 *
Liiketulos, milj. euroa	0,8	-5,7
Kokonaistulos, milj. euroa	4,1	-6,2
Tilikauden tulos, milj. euroa	0,6	2,2
Kate ennen tasoitusmäärän muutosta, milj. euroa	- 6,7	- 6,9
Kokonaispääoman tuotto, %	2,4	-7,1
Vakavaraisuussuhde, % **	244	

* Vuoden 2015 luvut eivät ole vertailukelpoisia, yhtiö aloitti toimintansa 1.7.2015.

Tunnuslukujen laskentakaavat on kuvattu tilinpäätöksen liitetiedoissa.

** Vakavaraisuusasema = hyväksyttävän oman varallisuuden määrä suhteessa vakavaraisuuspääomavaatimukseen (Solvenssi 2).

Liiketoiminta-alueet

LähiTapiola Pääkaupunkiseutu aloitti vakuutusliiketoiminnan 1.7.2015. Tästä sekä 30.6.2015 tapahtuneesta liiketoimintasiirrosta johtuen tilivuoden 2016 tulosluvut eivät ole vertailukelpoisia vuoteen 2015 verrattuna. Tilinpäätöksen 2016 vertailujakso on 1.7.2015 - 31.12.2015.

Vakuutusten myynnissä onnistuttiin kokonaisuutena hyvin ja vakuutusliiketoiminnan maksutulo oli 80,9 miljoonaa euroa ja yhdistetty kulusuhde tavoitepolun mukaisesti 108,6 prosenttia. Palvelumyynnin ja liitännäistoimintojen bruttotuotot olivat erinomaisella tasolla 8,7 miljoonaa euroa ja nettotuotot 1,8 miljoonaa euroa. Sijoitustoiminnassa onnistuttiin hyvin ja nettotuotto käyvin arvoin oli 5,7 prosenttiyksikköä.

Avainluvut

(% / milj. euroa)	2016	2015
Riskisuhde, %	70,2	80,9
Toimintakulusuhde, %	38,4	37,8
Yhdistetty kulusuhde ilman perustekorkokulua, %	108,6	118,7
Yhdistetty kulusuhde, %	108,6	118,7
Sijoitustoiminnan nettotuotto käyvin arvoin, %	5,7	0,5
Vak.tekninen vastuuvélka, milj. eur.	118,4	115,9
Oma pääoma, milj. eur.	42,9	42,3
Takuupääoma	40,2	40,2
Tilikauden voitto/tappio	0,6	2,3
Muut oman pääoman erät	2,1	-0,2
Taseen loppusumma, milj. eur.	170,0	164,6

Liiketulos

Liiketulos oli voitollinen 0,8 miljoonaa euroa, johtuen onnistuneesta sijoitustoiminnasta haasteellisessa sijoitusympäristössä sekä erinomaisesta liitännäistoimintojen myynnistä. Vakuutustekninen kate ennen tasoitumäärän muutosta oli -6,7 miljoonaa euroa. Katetta heikensi erityisesti korkeat kokonaisliikekulut 37,3 miljoonaa euroa. Sijoitustoiminnan nettotuotot tuloslaskelmassa 5,7 miljoonaa euroa sekä palvelumyynnin ja liitännäistoimintojen nettotuotot 1,8 miljoonaa euroa nostivat liike tuloksen positiiviseksi.

Maksutulo ja maksetut korvaukset

LähiTapiola Pääkaupunkiseudun ensivakuutuksen vakuutusmaksutulo oli 80,9 miljoonaa euroa ja ensivakuutuksen maksetut korvaukset olivat 63,1 miljoonaa euroa.

Tilikaudella ei sattunut yhtään yli miljoonan euron vahinkoa.

Maksutulo jakaantui vakuutusluokkaryhmittäin seuraavasti:

- Vapaaehtoisen tapaturma- ja sairausvakuutuksen maksutulo oli 19,6 miljoonaa euroa
- Alukset ja kuljetusvakuutuksen maksutulo oli 1,9 miljoonaa euroa
- Autovakuutuksen (maa-ajoneuvot) vakuutusmaksutulo oli 24,5 miljoonaa euroa
- Palo- ja omaisuusvakuutusten vakuutusmaksutulo oli 27,0 miljoonaa euroa
- Vastuuvakuutusten vakuutusmaksutulo oli 4,0 miljoonaa euroa
- Oikeusturvavakuutuksen vakuutusmaksutulo oli 3,0 miljoonaa euroa
- Muu ensivakuutuksen maksutulo oli 0,9 miljoonaa euroa

Luottotappiot vakuutusmaksusaamisista olivat 0,04 miljoonaa euroa.

Yhdistetty kulusuhde

LähiTapiola Pääkaupunkiseudun yhdistetty kulusuhde ilman perustekorkokulua oli 108,6 prosenttia. Riskisuhde oli 70,2 prosenttia, korvaustoiminnan hoitokulusuhde 10,7 prosenttia ja liikekulusuhde 27,7 prosenttia. Korvaustoiminnan hoitokuluja lisäsi erityisesti vahinkokappalemäärän kasvu ja korvauskäsittelyn automaatioasteen tilapäinen heikkeneminen. Muilta osin liikekulut alenivat suunnitellusti.

Tuloslaskelman liikekulut olivat 21,8 miljoonaa euroa, korvaustoiminnan hoitokulut olivat 8,4 miljoonaa euroa ja sijoitustoiminnan hoitokulut olivat 0,2 miljoonaa euroa.

Muut tuotot ja kulut

LähiTapiola Pääkaupunkiseudun palvelumyyntiä ovat vakuutusten myynti- ja kannanhoitopalveluiden tuottaminen LähiTapiola Keskinäiselle Vakuutusyhtiölle, LähiTapiola Henkivakuutusyhtiölle, Keskinäiselle Eläkevakuutusyhtiö Elolle ja LähiTapiola Varainhoidolle. Lisäksi LähiTapiola Pääkaupunkiseutu on tuottanut korvauspalveluita ja vahinkotarkastuspalveluita LähiTapiola Keskinäiselle Vakuutusyhtiölle. Edellä mainittujen palvelujen myynnistä saatavat tuotot kirjataan tuloslaskelmaarään muut tuotot ja niiden tuottamisesta aiheutuneet kulut kirjataan tuloslaskelmaarään muut kulut. Liiketoimet on toteutettu tavanomaisin kaupallisin ehdoin. Muut tuotot ja kulut olivat nettomääräisesti 1,8 miljoonaa euroa (0,3 milj. €).

Sijoitustoiminta

LähiTapiola Pääkaupunkiseudun sijoitustoiminnan nettotuotot käyvin arvoin olivat 9,1 miljoonaa euroa (0,4 milj. €) eli 5,7 prosenttia (0,5 %).

Sijoitukset käyvin arvoin olivat 160,8 miljoonaa euroa (155,0 milj. €).

Osakesijoitukset

Osakesijoitukset olivat 32,8 miljoonaa euroa (28,9 milj. €) eli 20,4 prosenttia (18,6 %) sijoituksista. Osakesijoitukset tuottivat 5,2 prosenttia (-1,0 %).

Korkosijoitukset

Korkosijoitukset olivat 99,7 miljoonaa euroa (103,4 milj. €) eli 62,0 prosenttia (66,7 %) sijoituksista. Joukkovelkakirjalainasalkun korkoriskiä kuvaava mittari eli niin sanottu modifioitu duraatio oli 3,6 (4,9) vuotta. Korkosijoitusten tuotto oli 5,6 prosenttia (5,2 %).

Kiinteistösijoitukset

Kiinteistösijoitukset olivat yhteensä 27,5 miljoonaa euroa (22,7 milj. €) eli 17,1 prosenttia sijoituksista. Kiinteistösijoitusten tuotto käyvin arvoin oli 7,8 prosenttia.

Tilikauden merkittävät tapahtumat

LähiTapiola Pääkaupunkiseudun hallintoneuvosto on 8.11.2016 päättänyt yhtiön toiminnan laajentamisesta käsittämään 1.7.2017 myös lakisääteisen liikennevakuutuksen. Yhtiö on 21.12.2016 jättänyt Finanssivalvonnalle hakemuksen toimiluvan laajentamisesta koskemaan myös liikennevakuutusta. Vuonna 2016 käynnistyi uusi elämänturvastrategia. S-ryhmän strategisen yhteistyön tuloksena LähiTapiolan vakuutukset otettiin käyttöön S-mobiilipalvelussa.

Asiakas- ja vakuutusjärjestelmien uudistaminen käynnistettiin uuden strategian mukaisesti.

Solvenssi II vakavaraisuussäätely astui voimaan vuoden 2016 alussa. Uuteen säätelyyn on varauduttu jo aikaisemmin päivittämällä hallintojärjestelmä vastaamaan uudistetun vakuutusyhtiölain säännöksiä sekä kehittämällä vakavaraisuuden ja riskienhallinnan laskenta- ja raportointijärjestelmiä sekä raportointikäytäntöjä vaatimusten mukaisiksi.

Toimistoverkostoa uudistettiin siten, että pääkaupunkiseudulla toimii nyt viisi asiakaspalvelutoimistoa, joista Espoon Iso-Omenan toimisto toimii uudella elämänturvakonseptilla. Myynnin painopistettä siirrettiin kustannustehokkaampiin kanaviin ja BI-analytiikkaa hyödyntäen saatiin verkkokaupasta merkittäviä tuloksia. Lisäksi panostettiin Chat:iin ja verkkotapaamisiin sekä puhelinkanavan myyntiin.

Henkilöstölle toteutettiin mittavat digivalmennukset, joilla saatiin aikaan digimyönteisempi toimintakulttuuri.

Kannattavuustoimenpiteitä jatkettiin suunnitellusti niin leikkaamalla toimintakuluja ja kuin tiukentamalla riskivaltaohjeita ja alennusten valvontaa.

Merkittävä uudistus tuotepuolella oli yhden ja kahden hengen kotitalouksille suunnattu Nippu-vakuutuslasku, joka yhdistää irtain-, matka- ja tapaturmavakuutuksen helppoon kuukausiveloitettavaan pakettiin. Vakuuttamis- ja korvausprosessit ovat digitaalisia ja kustannustehokkaita. Nippu lanseerataan asiakkaille vuoden 2017 keväällä.

Asiakkaat ja asiakasedut

LähiTapiola-ryhmän toiminnan ylijäämä käytetään omistaja-asiakkaiden hyväksi maksun alennuksina, asiakashyvityksinä ja palvelujen kehittämisenä. Osa tuloksesta käytetään kartuttamaan yhtiön vakavaraisuutta, jolloin varmistetaan asiakkaiden edut tulevaisuudessakin.

Omistaja-asiakkaan palveluetuja ovat muun muassa TerveysHelppi, Älyhenkivakuutus ja Hätäpalvelu. Vuonna 2016 noin 27 000 henkilölle koulutettiin alkusammutustaidot LähiTapiolan Sankarikoulutuksissa.

Etujen määrää lisää myös yksityistalousasiakkaiden vakuutuksia koskeva bonusyhteistyö S-ryhmän kanssa.

Vahinkovakuutuksen yksityistalousliiketoiminnan asiakasmäärä* katsauskauden lopussa oli 154 191 (151 020) ja yritysasiakasliiketoiminnan asiakasmäärä * oli 19 018 (18 265)

Yksityistalouksien keskittämisalennusten kokonaismäärä nousi 8,4 miljoonaan euroon.

* asiakasmäärä on muuttunut vuodesta 2015

Toimintaympäristö

Vahinkovakuutustoiminta

Suomen talous osoitti hienoisia piristymisen merkkejä vuonna 2016. Vuoden 2016 aikana kasvu vahvistui yksityisen kulutuksen ja rakennusinvestointien vetämänä. Viennin kasvu jäi yhä odotettua vaisummaksi. Aluetalouskehityksen aallonpohja on saavutettu ja näkymien odotetaan vähitellen parantuvan. Kasvu on kuitenkin ollut maltillista ja alueelliset erot voivat olla huomattavia.

Finanssialan Keskusliitto (FK) arvioi ensivakuutuksen maksutulon kasvavan vuonna 2016 noin prosentin. Vahinkomenon arvioidaan kasvavan noin 5 prosenttia. Työtapaturmavakuutuksen maksutulon arvioidaan alenevan. Liikennevakuutuksen, vapaaehtoisen autovakuutuksen, muun tapaturma- ja sairausvakuutuksen maksutulon arvioidaan pysyvän ennallaan tai kasvavan hieman edellisvuodesta. Vahinkovakuutuksen yhdistetty kulusuhde on pysynyt hyvällä tasolla.

Sijoitustoiminta

Vuonna 2016 oli paljon yllättäviä tapahtumia ja markkinoiden reaktiot niihin odottamattomia. Alkuvuotta sävyttivät pelot USA:n taantumariskeistä sekä Kiinan talouskasvun hallitsemattomasti hidastumisesta. Tammi-helmikuussa makrotalouden heikkous aiheutti voimakkaita arvonalaskuja osakemarkkinoilla sekä muissa riskillisimmissä omaisuuserissä. Kevään mittaan suhdanneriskit alkoivat kuitenkin helpottaa ja osakemarkkinat kääntyivät trendinomaiseen nousuun.

Kesäkausi oli politiikan areenoilla dramaattinen. Britannia päätti juhannuksen kansanäänestyksessä irtautua Euroopan unionista. Vaikka ns. Brexit-päätös oli aluksi melkoinen järkytys, vaikutukset talouteen ja sijoitusmarkkinoihin jäivät kuitenkin lyhytaikaisiksi. Ainoa

pitkäkestoinen seuraus oli punnan merkittävä heikkeneminen.

Markkinat hermoilivat ennen Yhdysvaltain presidentinvaaleja, mutta jo vaaleja seuraavana päivänä markkinat alkoivat hinnoitella positiivisesti tulevan presidentin mahdollisen elvytyspolitiikan vaikutuksia.

Keskuspankkipolitiikka oli vuonna 2016 kokonaisuutena elvyttävää ja markkinoita tukevaa. USA:n keskuspankki FED oli aloittanut koronnostot jo joulukuussa 2015 mutta suhdanne-epävarmuuden ja poliittisten riskien vuoksi jatkoi niitä vasta vuoden 2016 lopussa. Euroopan keskuspankki EKP jatkoi talouden massiivista elvytystä ja laajensi arvopapereiden osto-ohjelmansa koskemaan myös hyvälaatuisia yrityslainoja.

Maailman osakemarkkinoiden euromääräinen kokonaisvuosituotto oli erinomainen, noin 11 prosenttia. Suomen osakemarkkinoilla kokonaistuottoa kertyi noin 13 prosenttia, mutta Euroopassa kokonaistuotto jäi alle 2 prosentin. USA:n ja kehittyvien markkinoiden osakkeiden euromääräinen kokonaistuotto oli noin 15 prosenttia. Korkomarkkinoilla tuottovaatimukset kääntyivät vuoden jälkipuoliskolla nousuun parantuneiden kasvunäkymien sekä voimistuneiden inflaatio-odotusten myötä. Nimelliskorkojen noususta huolimatta euroalueen valtionlainojen vuosituotto oli yli 3 prosenttia. Valuuttamarkkinoilla euro heikkeni Yhdysvaltain dollaria vastaan noin 3 prosenttia ja Japanin jeniin nähden miltei 6 prosenttia. Sen sijaan Ison-Britannian puntaa vastaan euro vahvistui lähes 16 prosenttia.

Euroopan kiinteistösijoitusmarkkinat jatkuivat vuonna 2016 vilkkaina, vaikka volyymit laskivat jonkin verran vuoteen 2015 verrattuna. Suurin syy laskulle oli kaupankäynnin hiljeneminen Iso-Britanniassa maan EU-eron johdosta. Vuonna 2016 Suomessa tehtiin kiinteistökauppoja enemmän kuin kertaakaan aikaisemmin ja transaktiovolyymi nousi n. 7,0 miljardiin euroon. Toimitilavuokrissa ei tapahtunut isoja muutoksia Suomessa ja tilakysyntä oli laskussa käyttäjäyritysten tehostaessa tilankäyttöään.

Vakavaraisuus ja riskienhallinta

Vakavaraisuuden hallinta

LähiTapiola-ryhmän ja sen vakuutusyhtiöiden vakavaraisuuden valvonta perustuu EU-tason Solvenssi II-säännöstöön, joka tuli voimaan 1.1.2016. LähiTapiola-ryhmä ja sen vakuutusyhtiöt laskevat vakavaraisuuden käyttämällä standardikaavaa. LähiTapiola-ryhmä muodostaa myös rahoitus- ja vakuutusryhmittymän valvonnasta annetun lain (jäljempänä RaVa) mukaisen vakuutus- ja rahoitusryhmittymän. LähiTapiola Vahinkoyhtiö toimii ryhmän johtavana yrityksenä ja sen tehtävänä on varmistaa, että ryhmä ja sen yhtiöt täyttävät lakisääteiset vakavaraisuuteen liittyvät vaatimukset.

LähiTapiolan vahinkovakuutusyhtiöt ovat vakavaraisimpia vahinkovakuutusalan toimijoita Suomessa. Täten ryhmän vakavaraisuus on lujalla pohjalla toimintaympäristön taloudellisesta epävarmuudesta huolimatta.

Vakavaraisuuden hallinta on osa ryhmän ja sen yhtiöiden riskienhallintaa. Keskinäisen yhtiömuodon vuoksi vakavaraisuuden hallinnassa korostetaan asiakkaiden taloudellisen turvan jatkuvaa varmistamista koko ryhmän ja sen yhtiöiden hyvällä vakavaraisuudella.

LähiTapiola Vahinkoyhtiön ja alueyhtiöiden välillä on solmittu yhteisvastuusopimus, jonka tarkoituksena on turvata LähiTapiola-ryhmän yhtiöiden vakavaraisuus. Sopimus määrittelee toimintaperiaatteet päätöksentekomenettelyineen sellaista poikkeuksellista tilannetta varten, jossa jonkin ryhmään kuuluvan yhtiön vakavaraisuus on vaarantunut tai vaarantumassa. Sopimuksen mukaan LähiTapiola Vahinkoyhtiö ja alueyhtiö ovat velvollisia pääomittamaan ryhmän toista yhtiötä edellyttäen, että, yhtiön oma vakavaraisuus on riittävän hyvällä tasolla ja myös säilyy hyvällä tasolla pääomituksen jälkeen. Yhteisvastuusopimuksen velvoittaman pääomituksen määrä on rajoitettu suhteessa pääomittavan yhtiön omaan varallisuuteen.

Yhteisvastuusopimuksessa on sovittu myös siitä, että LähiTapiola Keskinäisen Henkivakuutusyhtiön ja ryhmän varainhoitoyhtiöiden (LähiTapiola Varainhoito Oy, LähiTapiola Kiinteistövarainhoito Oy, LähiTapiola Kiinteistö pääomarahastot Oy) vakavaraisuutta tuetaan tarvittaessa vastaavin periaattein takuu- ja osakepääomaosuuksien mukaisissa suhteissa. Nämä yhtiöt eivät kuitenkaan ole yhteisvastuusopimuksen osapuolia, eivätkä ne näin ollen voi sopimukseen vedoten vaatia lisäpääomitusta. S-Pankki Oy ei kuulu yhteisvastuusopimuksen piiriin.

Ryhmän kaikkien yhtiöiden vakavaraisuus on tällä hetkellä hyvällä tasolla, jolloin todennäköisyys sille, että joudutaan turvautumaan yhteisvastuusopimuksen mukaisiin pääomituksiin, on hyvin pieni. LähiTapiola-ryhmän vakavaraisuuslaskennassa otetaan huomioon yhteisvastuusopimuksen vaikutus. LähiTapiola Pääkaupunkiseudun ja ryhmän vakavaraisuuden hallinnasta kerrotaan tarkemmin vakavaraisuutta ja taloudellista tilaa koskevassa kertomuksessa, joka tullaan julkaisemaan 30.6.2017 mennessä LähiTapiolan verkkosivuille <http://www.lahitapiola.fi>.

Vakavaraisuusasema

LähiTapiola Pääkaupunkiseudun vakavaraisuussuhde (yhtiön hyväksyttävän oman varallisuuden määrä suhteessa vakavaraisuuspääomavaatimukseen) oli 244 prosenttia 31.12.2016. Siten yhtiön vakavaraisuutta voidaan pitää vahvana.

Vahinkovakuutuksen riskiasema

Toiminnan merkittävimmät riskit ovat vahinkovakuutustoiminnan vakuutusriskit, sijoitustoimintaan liittyvät markkinariskit, operatiiviset riskit sekä toimintaympäristön ja strategisen tahtotilan riskit. Vahinkovakuutustoiminnan merkittävimmät vakuutusriskit liittyvät vakuutustuotteiden hinnoitteluun ja jälleenvakuutussuojoihin sekä vastuuvelan riittävyyteen. Markkinariski aiheutuu varojen markkina-arvojen vaihtelusta, sisältäen muun muassa korkojen, osakekurssien tai valuuttakurssien muutoksen aiheuttaman vaihtelun. Operatiivisilla riskeillä tarkoitetaan tappionvaaraa, joka aiheutuu riittämättömistä tai epäonnistuneista sisäisistä prosesseista, henkilöstöstä, järjestelmistä ja ulkoisista tekijöistä. Oikeudelliset riskit sisältyvät operatiivisiin riskeihin.

Toimintaympäristön ja strategisen tahtotilan riskit sisältävät muun muassa yleiseen toimintaympäristöön, markkinoiden ja asiakaskäyttäytymisen muutoksiin, kilpailuun ja kilpailijoihin sekä strategian sisältöön liittyvät riskit. Toimintaympäristön riskejä ja strategisia riskejä korostavat vakuutusallalla samanaikainen talouskehityksen epävarmuus ja toimintaympäristön yhä nopeutuva muutosvauhti: mm. digitalisaation tuoma murros, toimialaliukumät, uudenlaiset toimijat ja

yhteenliittymät, kansainvälistyminen sekä ilmastomuutos.

LähiTapiola Pääkaupunkiseudun riskienhallinnasta ja merkittävimmistä riskeistä kerrotaan tarkemmin tilinpäätöksen riskienhallinnan liitetiedoissa ja

vakavaraisuutta ja taloudellista tilaa koskevassa kertomuksessa, joka tullaan julkaisemaan 30.6.2017 mennessä LähiTapiolan verkkosivuille <http://www.lahitapiola.fi>.

Hallinto, henkilöstö, palkitseminen

LähiTapiola-ryhmän hallinto ja johtamisjärjestelmä

LähiTapiola-ryhmän ja sen yhtiöiden hallinnossa noudatetaan hyvää hallinnointitapaa, joka perustuu vakuutusalaan koskevaan lainsäädäntöön, Finanssivalvonnan antamiin määräyksiin ja ohjeisiin sekä keskinäisiin vakuutusyhtiöihin soveltuvien osin listayhtiöiden hallinnointikoodiin.

LähiTapiola-ryhmän hallintomalliin vaikuttaa keskeisesti sen vakuutusyhtiöiden keskinäinen yhtiömuoto, jossa vakuutuksenottajat ovat vakuutusyhtiöiden osakkaita. Koska osakkaiden määrä on näin ollen hyvin laaja, on yhtiöiden hallintoneuvostoilla ja hallituksilla juridisten tehtäviensä ohella merkittävä rooli vakuutusyhtiöiden omistajaohjauksessa sekä yhtiöiden ja niiden osakkaiden välisenä vuorovaikutuskanavana.

LähiTapiola-ryhmä muodostaa vakuutusyhtiölain tarkoittaman vakuutusyhtyröyhmän, jonka lain tarkoittama johtava yritys on LähiTapiola Vahinkoyhtiö. Sillä on tässä roolissaan koko LähiTapiola-ryhmään ulottuva vastuu ryhmän ja sen yhtiöiden luotettavasta hallinnosta, vakavaraisuudesta, riskienhallinnan järjestämisestä, sisäisestä valvonnasta sekä näihin liittyvän viranomaisraportoinnin järjestämisestä.

LähiTapiola-ryhmän yhtiöt ovat järjestäneet keskinäiset vastuunsa ja työnjakonsa ryhmän sisäisin sopimuksin. LähiTapiola-ryhmässä toimii LähiTapiola Vahinkoyhtiön hallituksen nimittämä yhtiöryhmän johtoryhmä, jossa ovat laajasti edustettuina LähiTapiola-ryhmän eri yhtiöt ja keskeisten yhteisten toimintojen vastuuhenkilöt. Yhtiöryhmän johtoryhmä vastaa hallituksen sille antamien sekä LähiTapiola-ryhmän yhtiöiden välillä solmitun ryhmäsopimuksen mukaisten valtuuksien puitteissa LähiTapiola-ryhmän strategisten ja muiden ryhmätason yhteisten asioiden valmistelusta, päätöksenteosta ja täytäntöönpanosta sekä yhtiöryhmän ohjaamisen ja kehittämisen kokonaisuudesta.

Yhtiökokous

LähiTapiola Pääkaupunkiseudun yhtiökokous pidettiin 17.5.2016. Kokouksessa vahvistettiin tilinpäätös vuodelta 2015, päätettiin yhtiön tuloksen käyttämisestä, myönnettiin vastuuvapaus yhtiön hallinnolle ja toimitusjohtajalle sekä valittiin yhtiön tilintarkastaja. Kokouksessa vahvistettiin lisäksi hallintoneuvoston jäsenten lukumäärä ja palkkiot sekä valittiin uudet hallintoneuvoston jäsenet.

Erovuorossa olleista hallintoneuvoston jäsenistä valittiin uudelle toimikaudelle Heidi Ekholm-Talas, Ilmari Halinen, Sari Olsio, Susanna Paloheimo, Mikko Parjanne, Harri Puurunen, Markku Raitanen, Aarne Töllinen ja Antti Vimpari.

Uusina jäseninä hallintoneuvostoon valittiin Veli-Matti Liimatainen, Maaretta Tukiainen, Tiina Toskovic ja Aide Tönts.

Tilintarkastajaksi valittiin KPMG Oy Ab, jonka nimeämänä yhtiön päävastuullisena tilintarkastajana toimii Timo Nummi, KHT.

Hallintoneuvosto

LähiTapiola Pääkaupunkiseutu piti järjestäytymiskokouksensa 21.6.2016. Kokouksessa valittiin hallintoneuvoston puheenjohtajaksi Erkki Pärssinen ja varapuheenjohtajaksi Heidi Ekholm-Talas. Hallintoneuvosto kokoontui 4 kertaa.

Hallintoneuvoston nimitysvaliokunta

Hallintoneuvoston nimitysvaliokunnan tarkoituksena on valintaesitysten valmistelun monipuolisuuden ja läpinäkyvyyden varmistaminen valittaessa jäseniä alueyhtiön omiin hallintoelimiin sekä alueyhtiön edustajia tai ehdokkaita muiden LähiTapiola-ryhmään kuuluvien yhtiöiden hallintoelimiin.

Nimitysvaliokunnan muodostavat hallintoneuvoston puheenjohtaja ja varapuheenjohtaja sekä hallintoneuvoston keskuudestaan valitsevat 1-3 muuta jäsentä. Valiokunta valitsee keskuudestaan puheenjohtajan ja varapuheenjohtajan. Jäsenten toimikausi on vuoden mittainen ja kestää kunkin vuoden yhtiökokouksen jälkeisestä hallintoneuvoston järjestäytymiskokouksesta seuraavan vuoden järjestäytymiskokoukseen saakka edellyttäen, että jäsen on edelleen myös hallintoneuvoston jäsen.

Nimitysvaliokunnan puheenjohtajana on vuonna 2016 toiminut hallintoneuvoston puheenjohtaja Erkki Pärssinen ja jäsenenä hallintoneuvoston varapuheenjohtaja Heidi Ekholm-Talas ja Virpi Lehtikangas, Antti Vimpari sekä Matti Kossila.

Hallitus

LähiTapiola Pääkaupunkiseudun hallitukseen kuuluu 7 jäsentä.

Hallintoneuvosto nimittää hallituksen jäsenet kolmeksi vuodeksi kerrallaan. Hallituksen jäsenistä on vuosittain erovuorossa kolmannes.

LähiTapiola Pääkaupunkiseudun hallitus kokoontui 13 kertaa vuonna 2016. Hallituksen jäseniä olivat:

- Totti Salko, puheenjohtaja
- Minna-Kaarina Forssén
- Tom Nickels
- Juha Ojajärvi
- Kari Tahvanainen
- Timo Tiihonen
- Reino Ylä-Autio

Hallitukselle maksetut palkat ja palkkiot, eläkesitoumukset, rahalainat ja niiden ehdot sekä vakuudet ja vastuusitoumukset ovat tilinpäätöksen liitetiedoissa.

Yhtiöryhmän johtoryhmä

Yhtiöryhmän johtoryhmän tehtävänä on LähiTapiola-ryhmään kuuluvien yhtiöiden yhteisten ja ryhmätason asioiden valmistelu ja päätöksenteko sekä täytäntöönpanosta huolehtiminen.

Johtoryhmän puheenjohtajana on toiminut pääjohtaja Erkki Moisander, ja sen kokoonpanoon kuuluu LähiTapiola-ryhmän yhtiöiden toimitusjohtajia sekä ryhmän ohjaamisesta ja yhteisistä toiminnoista vastaavia johtajia. Toimitusjohtaja Jukka Kinnunen on toiminut yhtiöryhmän johtoryhmän jäsenenä.

Yhtiöryhmä kokoontuu pääsääntöisesti joka toinen viikko.

Toimitusjohtaja

LähiTapiola Pääkaupunkiseudun toimitusjohtajana toimii Jukka Kinnunen ja varatoimitusjohtajana Heikki Pelkonen.

Lähipiiri

LähiTapiola Pääkaupunkiseudun lähipiiristä kerrotaan tilinpäätöksen liitetiedoista.

Tilintarkastaja

Yhtiön tilintarkastaja on KPMG Oy Ab, jonka nimeämänä yhtiön päävastuullisena tilintarkastajana toimii Timo Nummi, KHT.

Valvova viranomainen

LähiTapiola Pääkaupunkiseudun on julkisen valvonnan alainen vahinkovakuutusyhtiö, jota valvoo Suomen Pankin yhteydessä toimiva Finanssivalvonta. Finanssivalvonta valvoo ja tarkastaa, että vakuutuslaitokset noudattavat lakia ja hyvää vakuutustapaa ja käyttävät toiminnassaan asianmukaisia menettelytapoja. Se seuraa ja arvioi valvottaviensa taloudellista asemaa, johtamis-, valvonta- ja riskienhallintajärjestelmiä, toimintaedellytyksiä sekä toimintaympäristön muutoksia.

Henkilöstö

LähiTapiola Pääkaupunkiseudun henkilökunnan keskimääräinen lukumäärä tilikauden aikana oli 115 henkilöä. Yhtiön palveluksessa oli vuoden lopussa 109 työsuhteista ja 80 asiamiessuhteista henkilöä.

Palkitseminen

Palkitsemisjärjestelmän tavoitteena on kannustaa hyvään suoritukseen sekä motivoida ja sitouttaa henkilöitä. LähiTapiola Pääkaupunkiseudun palkitseminen perustuu yhtiöryhmän ja sen yhtiöiden strategiaan ja sen pohjalta asetettuihin tavoitteisiin. Palkitsemisen perusteena on henkilön hyvä työsuoritus suhteessa asetettuihin tavoitteisiin. Palkkiojärjestelmä on osa kokonaispalkkausta ja se perustuu vuosipalkkioihin,

vaikka jotkin palkkiotavoitteista voivat olla vuotta pidempää aikajaksoa mittaavia. Palkitsemisjärjestelmä koskee johtoa ja koko henkilöstöä.

Palkitsemisjärjestelmää vahvistettaessa pyritään varmistumaan siitä, että se on yhtiön ja LähiTapiola-

ryhmän liiketoimintastrategian sekä tavoitteiden ja arvojen mukainen ja että se vastaa yhtiöryhmän pitkän aikaväli etua, ja on sopusoinnussa yhtiöryhmän hyvän ja tehokkaan riskienhallinnan kanssa eikä kannusta liialliseen riskinottoon.

Vastuullisuus

LähiTapiola Pääkaupunkiseudun tavoitteena on tarjota asiakkailleen turvallisempaa ja terveempää elämää. LähiTapiolan yritysvastuu on paikallisia ja valtakunnallisia tekoja kestävän kehityksen edistämiseksi. Käytännön tekemistä ohjaavat yhtiöryhmän yhteiset vastuullisuusperiaatteet sekä vastuullisuuslupaukset asiakkaille, henkilöstölle, ympäristölle sekä lähiyhteisöille ja yhteiskunnalle. Painopisteinä ovat elämänturvaa ja vahinkojen ennaltaehkäisemistä painottavan strategian mukaisesti ihmisten turvallisuuden, terveyden ja hyvinvoinnin edistäminen. Sijoitustoiminnassa noudatamme vastuullisen sijoittamisen periaatteita.

Taloudellisen turvan tarjoaminen on pohja asiakkaiden elämänturvasta huolehtimiselle ja auttaa heitä huolehtimaan paremmin itsestään, perheenjäsenistään sekä muista läheisistään. Taloudellinen vastuu perustuu yhtiön vakavaraisuudesta huolehtimiselle.

Asiakkaiden kuuleminen ja ottaminen mukaan toiminnan kehittämiseen on asiakkaidensa omistamalle keskinäiselle yhtiölle erittäin tärkeää. Tuotteita ja palveluita kehitetään yhdessä asiakkaiden kanssa ja asiakkaat ovat mukana yhtiön toiminnan kehittämisessä muun muassa tutkimusten, tuotekehitysprosessin, testauksen sekä hallinnon kautta. Asiakaspalautteiden kerääminen ja käsittely on jatkuvaa ja järjestelmällistä. Asiakastytyväisyyttä mitataan ja seurataan jatkuvasti.

Vuoden 2016 merkittävin hanke oli LähiTapiolan Sankarikoulutus, jossa edistettiin paloturvallisuutta kouluttamalla 27 000 suomalaiselle alkusammutustaidot. Alkusammutuskoulutusta tarjottiin vuonna 2016 asiakasetuna 100 000 asiakkaalle ja asiakkuudesta kiinnostuneelle LähiTapiola Pääkaupunkiseutu koulutti alueellaan 152 erillisessä tapahtumassa yhteensä 2 600 henkilöä. Lisäksi koulutimme alkusammutustaitoihin pääkaupunkiseudun koulujen oppilaita, urheiluseurojen jäseniä, oman henkilökuntamme ja asiakasyrityksiämme.

Edistimme alueellamme liikenneturvallisuutta lahjoittamalla 3 000 turvaliiviä ja 9 000 heijastinta. Lisäksi olimme mukana Mannerheimin Lastensuojeluliiton "Hyvä alku koulutielle" -projektissa tarjoamalla maksuttoman tapaturmavakuutuksen kaikille ekaluokkansa aloittaville. Olimme myös Helsinki Design Weekin pääyhteistyökumppani ja teemamme oli valaistuksen merkitys liikenteessä. Vuoden aikana lahjoitimme myös monitoimirollaattoreita pääkaupunkiseudun vanahainkohteihin ja terveyskeskuksiin.

Yritysvastuun kumppaneiden kanssa tehdään laajalti yhteistyötä turvallisuuden sekä hyvinvoinnin edistämiseksi yhteiskunnassa.

Suomen Pelastusalan Keskusjärjestön kanssa toteutettiin Sankarikoulutus ja nuorten Nou Hätä! -pelastustaitokampanjassa LähiTapiola oli mukana tarjoamassa ensiapu- ja pelastustaitojen opetusta lähes 40 000 koululaiselle. Suomen Uimaopetus- ja Hengenpelastusliiton kanssa tuotettiin lasten vesiturvallisuuteen liittyvää aineistoa. Yhteistyö Suomen Punaisen Ristin kanssa painottui ystävä- ja tukihenkilötoimintaan. Toiminnan tavoitteena on vähentää ihmisten yksinäisyyttä ja ehkäistä syrjäytymistä. Yhdessä SPR:n kanssa toteutimme myös konttikeräyksen Helsingin keskustassa. SPR:n konttiin voi lahjoittaa itselle tarpeetonta tavaraa, tavarat myydään ja varat lahjoitetaan hyväntekeväisyyteen. Yhdessä Suomen World Visionin kanssa mahdollistamme suomalaisten yrittäjien kansainvälistymistä kehittyviin talouksiin ja sitä kautta luomme kehitysmaiden ihmisille uusia toimeentulon mahdollisuuksia. Henkilökuntamme joululahjavarat ohjasimme hyväntekeväisyyteen ja kohteeksemme valikoitui Hope Pääkaupunkiseutu, joka tukee pääkaupunkiseudun vähävaraisia perheitä. Lisäksi olemme mukana kehittämässä Work Pilots -sovellusta, jonka kautta nuoret ja yritykset kohtaavat tavoitteena saada työvoimaa erilaisiin pikku projekteihin ja vastaavasti nuorille arvokasta työkokemusta.

Urheiluliittojen kanssa edistetään erityisesti lasten ja nuorten liikuntaa. Tarkoituksena on innostaa nuoria liikkumaan ja torjua nuorten syrjäytymistä. Tuemme pääkaupunkiseudulla noin 20 urheiluseuraa, erityisesti junioriurheilua.

Olimme mukana Vastuullinen kesäduuni -kampanjassa tarjoamalla kesätöitä 11 nuorelle. Teimme oppilaitosyhteistyötä osallistumalla oppilaitosten tapahtumiin, tarjoamalla harjoittelu- ja opinnäytetyöpaikkoja sekä lisäksi toteutimme Laurean kanssa palvelumuotoiluun liittyvän yhteistyön. Yhdessä Vahinko- ja Henkiyhtiön kanssa tuemme vuosina 2016 ja 2017 Helsingin Yliopiston toimintaa 150 000 euron yliopistolahjoituksella.

LähiTapiola pyrkii tavoitteellisesti vähentämään ympäristö- ja ilmastovaikutustaan muun muassa omistamiensa kiinteistöjen energiatehokkuudella, uusiutuvan energian käytöllä, rakennuttamisen ratkaisuilla sekä sähköisten palvelujen ja toimintatapojen edistämällä. Alueyhtiön toimistoilla käytetään tuulivoimalla tuotettua sähköä.

LähiTapiola teki turvallisuuskoulutuksen tarjoamiseen sekä energiatehokkuuden parantamiseen ja uusiutuvan energian tuotantoon liittyvät kestävän kehityksen yhteiskuntasitoumukset. LähiTapiolan tavoitteena on

auttaa ihmisiä aktiivisesti ennakoimaan ja varautumaan erilaisiin tilanteisiin sekä ennaltaehkäisemään vahinkoja ja vaaratilanteita tarjoamalla ihmisten ja yhteisöjen turvallisuutta edistävää koulututusta. Kiinteistöjen energiatehokkuutta pyritään parantamaan toimitila- ja asuinkiinteistöjen energiatehokkuussopimusten mukaisesti. Lisäksi panostetaan uusiutuviin

energiamuotoihin. Sitoumukset linkittävät osaltaan Lähi-Tapiolan tekemän työn kansallisten kestävä kehityksen ja vastuullisuuden tavoitteiden edistämiseen sekä YK:n kestävä kehityksen tavoitteisiin.

LähiTapiola-ryhmän vuosiraportissa 2016 raportoidaan yritysvastuusta laajemmin. Se on luettavissa osoitteessa www.lahitapiola.fi/talous.

Tilikauden jälkeiset tapahtumat

LähiTapiola Pääkaupunkiseutu ja LähiTapiola Vahinkoyhtiö ovat 28.2.2017 allekirjoittaneet kannanluovutussuunnitelman koskien LähiTapiola Vahinkoyhtiön LähiTapiola Pääkaupunkiseudun toimialueella harjoittamaa lakisääteisen liikennevakuutuksen liiketoimintaa ja siihen liittyvää vakuutuskannan osan luovuttamista LähiTapiola Pääkaupunkiseudulle. Luovutuksen on tarkoitus tapahtua 30.6.2017. Suunnitelman toteutuminen edellyttää Finanssivalvonnan suostumusta.

Liikennevakuutusten kannanluovutusten yhteydessä on uudistettu LähiTapiola-ryhmän yhtenäisyyttä ja päätöksentekoa vahvistava sekä ryhmään kuuluvien yhtiöiden työnjakoa ja rooleja selkeyttävä ryhmäsopimus, joka tulee voimaan liikennevakuutuskantojen siirtymishetkellä. Samassa yhteydessä on päivitetty LähiTapiola-ryhmän vahinkovakuutusyhtiöiden keskinäinen yhteisvastuusopimus, jonka mukaan osapuolina olevat yhtiöt ovat yhdenvertaisessa vastuussa ryhmän ja sen yhtiöiden vakavaraisuudesta.

Tulevaisuuden näkymät

Vahinkovakuutusliiketoiminta

Vahinkovakuutusmarkkinoiden näkymät vuodelle 2017 ovat haastavat. Matala korkotaso ja sijoitusmarkkinoiden yleinen epävarmuus rasittavat vakuutusyhtiöitä. Työllisyyden ja ostovoiman parantuessa vain niukasti odotukset laajapohjaiselle vahinkovakuutustoiminnan maksutulon kasvulle ovat hyvin maltilliset. Tietyillä alueilla palvelu- sekä markkinasegmenteissä on kuitenkin edelleen kasvumahdollisuuksia. Palkkasummien kehitys on maltillista, jolloin työtapaturmavakuutuksen kasvuympäristö on haasteellinen.

Vahinkovakuutuksen hintakilpailun odotetaan lisääntyvän ja kansainvälistyvän. Kiristynyt kilpailu heikentää osaltaan kannattavuutta. Vahinkomenon ennakoita pysyvän pitkän ajan keskiarvoa alhaisempana. Digitaalisiaatio tehostaa ja uudistaa vahinkovakuutusliiketoimintaa. Digitaalisista palveluista muotoutuu vähitellen asiakkaille tärkein asiointikanava, ja automatisoinnilla haetaan jatkuvaa tehokkuuden parantamista. Digitaalisiaatio tukee osaltaan myös toimialaliukumien kiihtymistä.

Terveys- ja hyvinvointiliiketoimintojen merkitys vakuutusyhtiöille on kasvussa. Yksityisten hyvinvointipalveluiden markkinat ovat merkittävässä muutoksessa, ja vakuutusyhtiöt ovat siinä vahvasti mukana.

Toimialan murroksessa LähiTapiolan tavoitteena on palvelujohtajuus. Strategiamme keskiössä on paras elämänturvapalvelu, jossa ennakkoinnilla ja aktiivisella huolenpidolla on keskeinen rooli. Erottaudumme muista toimijoista sekä parhailla asiakashyödyillä ja -eduilla että palkitsemalla myös vahingottomuudesta. Asiakkaat odottavat digitaalisiaation myötä entistä sujuvampaa, nopeampaa, helpompaa, yksilöllisempää ja paremmalla hinta-laatusuhteella tarjottavia palveluita.

Sijoitustoiminta

Vuoden 2017 käynnistyessä maailmantalouden suhdanneindikaattorit ovat suotuisammassa asennossa kuin vuosi sitten. Yhdysvalloissa kotitalouksien luottamus talouteen on vahvempaa kuin kertaakaan tällä vuosikymmenellä. Euroopassa kasvu saattaa hivenen hidastua mutta pysynee 1,5 prosentin tuntumassa. Myös

Suomen taloudessa on tapahtunut positiivinen käänne. Venäjä sekä Brasilia ovat pääsemässä uudelleen kasvu-uralle ja kehittyvien markkinoiden kasvunäkymä on vahvistunut yleisemminkin.

Positiivisesta perusvireestä huolimatta suhdannenäkymään liittyy edelleen poikkeuksellisen paljon epävarmuustekijöitä lähinnä poliittisen toimintaympäristön arvaamattomuuden vuoksi. Keväällä 2017 Euroopassa käynnistyvät neuvottelut Ison-Britannian EU-eron ehdoista ja edessä on myös runsaasti vaaleja, joissa Euroopan integraatiota vastustavat voimat saattavat vahvistua. USA:ssa Donald Trumpin presidenttiys on hyvin suuri epävarmuustekijä.

Rakenteellisesti maailmantalouden suurin haaste on tuottavuuskasvun oleellinen hidastuminen. Heikon tuottavuuskehityksen vuoksi kasvutavoitteisiin pääseminen edellyttää entistä suurempaa velanottoa. Velkamäärien paisuminen puolestaan lisää nouseviin korkoihin liittyviä riskejä. Markkinat odottavat USA:n keskuspankin nostavan korkoja kahdesti vuonna 2017. Koronnostoja voi tulla enemmänkin, mikäli elvyttävä finanssipolitiikkaa nostaa inflaatio-odotuksia.

Sijoitusmarkkinoilla alkavan vuoden näkymä on riskialtis. Korot ovat saattaneet jo kääntyä pidempikestoiseen nousuun, mikä varjostaa joukkolainasijoitusten tuottonäkymiä. Osakemarkkinoillakin kurssiheilunta voi voimistua, koska arvostustasot ovat joillain markkinoilla jo melko korkeat. Euroopan keskuspankin päätös pienentää kuukausittaisia arvopaperiostojaan vuoden 2017 huhtikuusta alkaen saattaa osaltaan heikentää Euroalueen korkomarkkinoiden likviditeettiä. Toisaalta EKP:n ensimmäisiin koronnostoihin on vielä matkaa ja euroalueen lyhyet sekä keskipitkät korot säilynevät vielä vuosia hyvin matalina.

Keski-Euroopassa kiinteistökauppa käy edelleen erittäin vilkkaana. Euroopan tasolla vuokramarkkinoilla on jatkunut positiivinen vire ja vuokrien ennustetaan kasvavan jonkin verran vuoden 2017 aikana. Markkinoilla on tarjolla runsaasti pääomia ja kiinteistöt näyttävät sijoittajille houkuttelevana sijoitusluokkana. Nämä kaikki tekijät yhdessä näyttäisivät tukevan kiinteistöjen positiivista arvokehitystä vuoden 2017 aikana. Epävarmuuden vuoden 2017 näkymiin tuo useat poliittiset riskit, mm. neuvottelut Iso-Britannian EU-erosta sekä kansanäänestykset.

Ehdotus voiton käyttämisestä

Hallitus ehdottaa, että tilikauden voitto 628 416,95 euroa käytetään seuraavasti:

Varmuusrahastoon siirretään	628 416,95
-----------------------------	------------

Mikäli hallituksen ehdotus voiton käyttämisestä hyväksytään, jakautuu yhtiön oma pääoma seuraavasti:

Takuupääoma	40 183 528,00
Varmuusrahasto	628 416,95
Edellisten tilikausien voitto	2 089 130,94
	42 901 075,89

TILINPÄÄTÖS 1.1. – 31.12.2016

Tilinpäätöksen laatimisperiaatteet

LähiTapiola Pääkaupunkiseutu Keskinäinen Vakuutusyhtiön (LähiTapiola Pääkaupunkiseutu) tilinpäätös on laadittu kirjanpito-, osakeyhtiö- ja vakuutusyhtiölakien mukaisesti. Lisäksi noudatetaan sosiaali- ja terveysministeriön vakuutusyhtiöyksen tilinpäätöksestä ja konsernitilinpäätöksestä annettua asetusta ja kirjanpitoasetuksen säännöksiä siten kuin edellä olevassa asetuksessa säädetään sekä vakuutusyhtiöitä valvovien viranomaisen, sosiaali- ja terveysministeriön ja Finanssivalvonnan, päätöksiä, määräyksiä ja ohjeita. LähiTapiola Pääkaupunkiseutu Keskinäinen Vakuutusyhtiön tilinpäätös yhdistellään LähiTapiola-ryhmän konsernitilinpäätökseen 1.1.2016 alkaen.

Yleiset tiedot

LähiTapiola-ryhmän johtavana yrityksenä toimii LähiTapiola Keskinäinen Vakuutusyhtiö (LähiTapiola Vahinko-yhtiö, y-tunnus 0211034-2). LähiTapiola Pääkaupunkiseutu tilinpäätöksessä käytettävät konsernitermit tarkoittavat LähiTapiola-ryhmää. LähiTapiola Vahinkoyhtiön kotipaikka on Espoo ja sen tilinpäätös on julkaistu LähiTapiolan verkkosivuilla www.lahitapiola.fi.

Aineettomien hyödykkeiden arvostus ja jaksotus

Muut pitkävaikutteiset menot

Muina pitkävaikutteisina menoina on aktivoitu huoneistojen peruserämenot sekä ICT-järjestelmien suunnittelumenot. Ne esitetään taseessa suunnitelman mukaisilla poistoilla vähennetyn hankintamenon määräisinä.

Sijoitusten arvostus ja jaksotus

Kiinteistöt ja kiinteistöosakkeet

Rakennukset ja rakennelmat esitetään taseessa suunnitelman mukaisilla poistoilla vähennetyn hankintamenon määräisinä tai ne on kirjattu sitä alempaan käypään arvoon.

Kiinteistöosakkeet esitetään taseessa hankintamenon määräisinä tai ne on kirjattu sitä alempaan käypään arvoon. Kiinteistöjen ja kiinteistöosakkeiden arvoihin on voitu tehdä arvonorotus, mikäli niiden arvo on tilikauden päättyessä ollut pysyvästi alkuperäistä hankintamenoa olennaisesti suurempi. Sijoitusomaisuudeksi katsottavan kiinteistön tai kiinteistöosakkeen arvonorotuksen vastaerä on tuloutettu tuloslaskelmassa vuodesta 1978 lähtien, ja sitä aikaisemmin tehdyt arvonorotukset on kirjattu sidottuun omaan pääomaan arvonorotusrahastoon. Käyttöomaisuudeksi katsottavan sijoituksen vastaerä on kirjattu sidottuun omaan pääomaan arvonorotusrahastoon.

Sijoituksista aikaisemmin tehdyt arvonalennukset palautetaan käyvän arvon noustessa (tulosvaikutteisesti) enintään alkuperäiseen hankintamenoa saakka.

Osakkeet ja osuudet

Osakkeet ja osuudet esitetään taseessa hankintamenon tai sitä alemman käyvän arvon määräisenä. Hankintameno lasketaan keskihintaa käyttäen. Aikaisemmin tehdyt arvonalennukset palautetaan osakkeiden ja osuuksien arvoon siltä osin kuin käypä arvo ylittää kirjanpitoarvon.

Lainaksi annetut arvopaperit sisältyvät taseeseen. Tiedot lainaksi luovutetuista arvopapereista esitetään taseen liitetiedoissa.

Rahoitusmarkkinavälineet

Rahoitusmarkkinavälineitä ovat joukkovelkakirjalainat ja muut rahamarkkinainstrumentit.

Rahoitusmarkkinavälineet esitetään taseessa hankintamenon määräisinä. Hankintameno lasketaan keskihintaa käyttäen. Rahoitusmarkkinavälineiden nimellisarvon ja hankintahinnan erotus on jaksotettu korkotuotoiksi tai niiden vähennyksiksi rahoitusmarkkinavälineen juoksuaikana. Vastaerä on kirjattu rahoitusmarkkinavälineen hankintamenon lisäykseksi tai vähennykseksi. Korkotason vaihtelusta tai muista syistä aiheutuneet arvonalennukset on kirjattu. Samoin on kirjattu arvonalennuksen palautukset, mikäli rahoitusmarkkinavälineen käypä arvo on myöhemmin noussut yli alennetun hankintamenon, enintään alkuperäiseen hankintamenoon saakka.

Lainasaamiset, talletukset ja jälleenvakuutustalletesaamiset

Lainasaamiset, talletukset ja jälleenvakuutustalletesaamiset esitetään taseessa nimellisarvon tai tätä pysyvästi alemman todennäköisen arvon määräisenä.

Johdannaissopimukset

Johdannaissopimuksia käytetään ensisijaisesti sijoitussalkkujen suojaukseen. Kirjanpidollisesti johdannaisia kuitenkin käsitellään pääasiassa ei-suojaavina, vaikka johdannaiset toimivat tehokkaina suojauksina.

Tilikauden aikana sopimusten sulkemisesta tai raukeamisesta syntyneet voitot ja tappiot on kirjattu tilikauden tuotoksi tai kuluksi.

Ei-suojaavat sopimukset

Ei-suojaavan tai ei-suojaavasti käsitellyn johdannaissopimuksen käyvän arvon ja sitä korkeamman kirjanpitoarvon negatiivinen erotus kirjataan kuluksi. Realisoitumattomia tuottoja ei kirjata. Toimintapääomasta vähennetään ei-suojaavien johdannaissopimusten mahdollinen enimmäistappio.

Suojauslaskennan soveltaminen

Suojauslaskentaa käytettäessä johdannaisen negatiivinen arvomuutos jätetään kirjaamatta kuluksi siltä osin kuin suojattavan kohteen arvonnousu kattaa sen. Se osa johdannaisen negatiivisesta arvomuutoksesta, joka ylittää suojattavan kohteen arvonnousun, kirjataan kuluksi. Johdannaissopimuksen käyvän arvon ja sitä alemman kirjanpitoarvon erotus kirjataan tuotoksi suojattavasta tase-erästä kuluksi kirjattuun määrään asti. Jos suojattavasta tase-erästä ei tuloslaskelmaan kirjata arvomuutosta, ei suojaavasta sopimuksesta kirjata arvostustuottoa tai -kuluja.

Sijoitusten käypien arvojen määrittäminen

Kiinteistösijoitukset

Kiinteistöjen ja kiinteistöosakkeiden arvoina käytetään markkinaperusteisia käypiä arvoja. Kiinteistösijoitusten arvioinnissa sovelletaan IVS:n (International Valuation Standards) sekä hyvän kiinteistöarviointitavan (ns. AKA-kriteerit) mukaisia arviointiperiaatteita ja niiden arviointimenetelmille asettamia vaatimuksia.

Asuntokohteet arvioidaan pääosin vertailukauppoihin perustuvalla kauppa-arvomenetelmällä. Toimitilakohteiden pääasiallisena arviointimenetelmänä käytetään tuottoarvoon perustuvaa kassavirtamenetelmää. Erikoiskohteet arvioidaan kohteeseen parhaiten soveltuvalla markkinaperusteisella arviointimenetelmällä. Valtion asuntolainoin lainoitettujen kiinteistösijoitusten käypänä arvona pidetään aravavuokra-asuntojen ja aravavuokratulojen käytöstä, luovutuksesta ja omaksi lunastamisesta annetun lain (1190/1993) 10 §:n mukaista luovutuskorvausta.

Arvonmäärittäminen tekee Finanssivalvonnan edellyttämällä tavalla joko ulkopuolinen auktorisoitu kiinteistöarvioitsija tai LähiTapiola Kiinteistövarainhoito Oy:n asiantuntijat ulkopuolisen auktorisoidun kiinteistöarvioitsijan ohjeistamana ja auditoina.

Osakkeet, osuudet ja rahoitusmarkkinavälineet

Noteerattujen arvopapereiden sekä sellaisten arvopapereiden, joille on olemassa markkinat, käypänä arvona on käytetty vuoden viimeisintä kaupantekokurssia tai sen puuttuessa ostokurssia. Muiden sijoitusten osalta on käypänä arvona käytetty todennäköistä luovutushintaa, kirjanpitoarvoa tai substanssiin pohjautuvaa arvoa. Pääomasijoitusrahastojen käypänä arvona on käytetty hankintamenoa tai hallinnointiyhtiön ilmoittamaa arviota rahaston käyvästä arvosta.

Lainasaamiset, talletukset ja jälleenvakuutustalletesaamiset

Lainasaamisten, talletusten ja jälleenvakuutustalletesaamisten käypänä arvona on käytetty nimellisarvoa ottaen huomioon luottotappiovaaran edellyttämä nimellisarvon alentaminen todennäköiseen arvoon.

Zillmerointiperusteet

Zillmerointia ei sovelleta.

Saamisten arvostus

Vakuutusmaksusaamiset

Vakuutusmaksusaamiset esitetään taseessa enintään todennäköisen arvon määräisenä. Vakuutusmaksusaamisten nimellisarvosta on vähennetty kokemusperäinen raukeaminen, jolloin saadaan niiden todennäköinen arvo. Saaminen, josta ei todennäköisesti saada maksusuoritusta kirjataan luottotappioksi.

Ulkomaanrahamääräiset erät

Ulkomaanrahan määräiset saamiset ja velat on muutettu Suomen rahaksi Euroopan Keskuspankin tilinpäätöspäivänä julkaisemaan kurssiin. Muiden sijoitusten osalta on käytetty hankinta-ajankohdan kurssia tai sitä alemmaa tilinpäätöspäivän kurssia.

Valuuttakurssierot on kohdistettu kyseisten tulojen ja menojen oikaisueriksi. Rahojen ja pankkisaamisten sekä talletusten valuuttakurssierot samoin kuin erät, joita ei ole voitu kohdistaa suoraan tulon tai menon oikaisuksi, on kirjattu sijoitustoiminnan valuuttakurssivoitoksi tai -tappioksi.

Poistot

Rakennusten ja niiden ainesosien, kaluston, aineettomien oikeuksien ja pitkävaikutteisten menojen hankintameno on aktivoitu ja se kirjataan vaikutusaikanaan suunnitelman mukaan poistoina kuluksi.

Arvioidut poistoajat ovat hyödykeryhmäkohtaisesti keskimäärin seuraavat:

Aineettomat hyödykkeet

Huoneistojen peruskorjaukset	5-10 v
Atk-järjestelmien suunnittelukustannukset	5-10 v

Kiinteistöt

Asuin-, toimisto- ja hotellirakennukset	40-50 v
Tavaratalo-, myymälä- ja liiketilat	30-40 v
Teollisuus-, varasto ym. rakennukset	20-30 v
Rakennusten ainesosat, menojäätynöpoisto	25 %

Kalusto

Konttorikoneet, -kalusto yms., menojäätynöpoisto	25 %
--	------

Rakennusten olennaisten perusparannusten vaikutus pitoaikaan arvioidaan erikseen. Tuloutettujen arvonorotusten osalta on tehty poistot kyseisen erän pitoajan mukaan.

Kirjanpidossa tehtyjen kokonaispoistojen ja suunnitelman mukaisten poistojen kertynyt erotus merkitään taseen vastattaviin erään "Tilinpäätössiirtojen kertymä, poistoero" ja tilikauden aikainen poistoeron lisäys tai vähennys esitetään tuloslaskelmassa erikseen.

Tilinpäätössiirtojen kertymä

Poistoero

Ks. kohta "Poistot".

Verotusperusteiset varaukset

Kirjanpito- ja verolainsäädännön perusteella on tehty tulosvaikutteisia varauksia.

Pakolliset varaukset

Tuotoista on vähennetty pakollisina eläkevarauksina velvoitteista vastaisuudessa aiheutuvat eläkemenot ja mahdolliset työttömyyseläkemenot, jotka kohdistuvat päätyneeseen tai aikaisempaan tilikauteen. Muina varauksina tuotoista on vähennetty keskeneräisten vahinkojen viivästyskorkovaraukset.

Välittömät verot

Tuloslaskelmassa välittömät verot on esitetty suoriteperusteisesti.

Laskennalliset verovelat/-saamiset

Verotettavan tulon ja kirjanpidon tuloksen välisiin jakotuseroihin ja muihin väliaikaisiin eroihin liittyvät laskennalliset verovelat/-saamiset esitetään tilinpäätöksen liitetiedoissa. Liitetiedoissa esitetään arvostuseroista laskettu laskennallinen verovelka, jonka toteutumista pidetään todennäköisenä seuraavan vuoden aikana. Tunnuslukuja laskettaessa on otettu huomioon yhden vuoden laskennalliset verovelat.

Pääomalaina

Pääomalaina on merkitty taseen vastattaviin hankintahintaan. Velan nimellisarvon ja hankintahinnan erotus on jaksettu korkokuluksi ja vastaerä on kirjattu pääomalainan hankintahinnan lisäykseksi.

Muut velat

Muut velat kuin vakuutustekninen vastuuvélka merkitään taseeseen nimellisarvoon.

Vakuutustekninen vastuuvélka, vahinkovakuutustoiminta

Vakuutusmaksuvastuu

Vakuutusmaksuvastuu sisältää tilivuonna ja aikaisempina vuosina kertyneestä vakuutusmaksutulosta sen osan, jota vastaava riski kohdistuu tilivuoden jälkeiseen aikaan. Vakuutusmaksuvastuun määrä lasketaan pro rata parte temporis -periaatteen mukaisesti. Vakuutusmaksuvastuusta ei ole vähennetty vakuutusten aktivoituja hankintamenoja eikä vakuutusmaksuvastuuseen sisälly siirtovastuun täydennyseriä.

Korvausvastuu

Korvausvastuu sisältää tilivuoden jälkeen yhtiön suoritettavaksi tulevat korvausmäärät, jotka aiheutuvat tilivuonna tai aikaisemmin sattuneista vahingoista ja muista vakuutustapahtumista. Korvausvastuuseen sisältyy tasoitusmäärä. Tasoitusmäärä on runsasvahinkoisten vuosien varalle laskettu puskuri, jolla pyritään varmistamaan vastuuvélan riittävyys myös silloin, kun vastuuvélkaan oleellisesti vaikuttavat tekijät heilahtelevat epäsuotuisasti.

Vakuutusvalvontaviranomainen vahvistaa tasoitusmäärälle laskentasäännöt yhtiökohtaisesti.

Vakuutusvalvontaviranomainen ei ole vielä vahvistanut tasoitusmäärän yhtiökohtaisia laskentasääntöjä, joten tilinpäätöksen tasoitusmäärälaskelma perustuu arvioon.

Eläkemuoitoisten vastuiden korvausvastuun laskennassa, sovelletaan 1,4 prosentin laskuperustekorkoa.

Eläkemuoitoisten vastuiden korvausvastuun laskennassa käytetään vahinkovakuutuksen referenssikuoolevuusmallia K2016, joka on laadittu Tapaturmavakuutuskeskuksen ja Vakuutuskeskuksen yhteistyönä.

Selostus henkilökunnan eläketurvasta ja eläkemenojen jaksottamisesta

Henkilöstön lakisääteinen eläketurva on järjestetty TyEL -vakuutuksella Keskinäinen Eläkevakuutusyhtiö Elossa ja lisäeläketurva LähiTapiola Keskinäinen Henkivakuutusyhtiössä, jossa etuina ovat vanhuus-,

työkyvyttömyys- ja perhe-eläke sekä kuolemantapauskorvaus omaisille. Lisäeläke kartuttaa eläkettä vuosittain pääsääntöisesti 0,2 prosenttia TyEL:n mukaisen eläkkeen perusteena olevasta vuosiansiosta. Niillä työntekijöillä, joiden työsuhde yhtiöryhmässä on alkanut ennen 1.1.2013 ja jotka siirtyivät liiketoimintasiirrossa 1.7.2015 työsuhteeseen LähiTapiola Pääkaupunkiseudulle, on voimassa etueläke.

Toimitusjohtajan ja muiden johtajien eläkeikä on yleinen vanhuuseläkeikä eli 63 - 68 vuotta. Lisäeläketurva on järjestetty lisäeläkkeellä LähiTapiola Keskinäinen Henkivakuutusyhtiössä.

Eläkevakuutusmaksut on kirjattu kuluksi suoriteperusteisesti.

Laatimisperiaatteissa tapahtuneet muutokset, jotka vaikuttavat tilikauden ja edellisen tilikauden tuloksen vertailukelpoisuuteen

Vertailuvuoden tiedot, liiketoimintasiirrot 30.6.2015

LähiTapiola Vahinkoyhtiö luovutti LähiTapiola Pääkaupunkiseudulle pääkaupunkiseudulla harjoittamansa vapaaehtoisia vahinkovakuutuksia käsittävän liiketoimintansa eräin poikkeuksin alueella, joka käsittää Espoon, Helsingin, Kauniaisten ja Vantaan kaupungit. Luovutus ei koskenut liiketoimintaa ja vakuutuskantaa siltä osin, kun kyse on yli 50 työntekijää työllistävälle yhteisöille tarjottavista vapaaehtoisista vahinkovakuutuksista. Vakuutuskannan luovutuksessa ja liiketoimintasiirrossa LähiTapiola Vahinkoyhtiö luovutti pääkaupunkiseudun vakuutuskantaan liittyvät vakuutussopimukset, vastuuvélan mukaan lukien tasoitusmäärän ja sen katteena olevat varat sekä muut pääkaupunkiseudun vakuutustoimintaan kuuluvat varat, velat ja varaukset LähiTapiola Pääkaupunkiseudulle. Vastikkeeksi saatiin LähiTapiola Pääkaupunkiseudun liikkeeseen laskemia uusia takuuosuuksia.

Vertailukauden luvut eivät ole liiketoimintasiirrosta johtuen vertailukelpoisia katsauskauden lukuihin.

31.12.2016 tilinpäätös on yhdistelty ensimmäisen kerran LähiTapiola-ryhmään. Tähän liittyen LähiTapiola-ryhmään kuuluvien sisäisten tilinpäätöserien ryhmittelyä on muutettu.

Riskienhallinnan liitetiedot

Riskienhallinnan yleiset periaatteet

Riskienhallinnan lähtökohdat

Riskienhallinta on aktiivista ja ennakkoivaa toimintaa, joka tunnistaa, arvioi, rajoittaa, hyödyntää ja valvoo liiketoiminnan uhkia sekä uusia mahdollisuuksia, jotka johtuvat muuttuvista ulkoisista ja sisäisistä olosuhteista tai LähiTapiolan omasta strategisesta tahtotilasta. Tavoitteena on edistää asiakkaiden taloudellisen turvan jatkuvuutta ja tukea liiketoiminnan toiminnallisten ja taloudellisten tavoitteiden toteutumista. Vastuullisen yritystoiminnan periaatteiden mukaisesti yhtiö huolehtii ja tiedottaa luotettavasti riskeistään sekä niiden hallinnasta asiakkaille ja muille sidosryhmille.

Riskienhallinnan pääalueet ja riskiluokat ovat:

Taloudelliset riskit	Vakavaraisuuden hallinnan riskit
	Markkinariskit
	Luottoriskit
	Likviditeettiriskit
	Keskittymäriskit
	Vakuutusriskit
Operatiiviset riskit	Toiminnan suunnittelun riskit
	Prosessiriskit
	Järjestelmäriskit
	Henkilöstöriskit
	Juridiset riskit
	Tapahtuma- ja vahinkoriskit
Toiminta- ympäristön ja strategian riskit	Yleisen toimintaympäristön riskit
	Markkinoiden ja asiakaskäyttäytymisen riskit
	Kilpailun luonteen ja kilpailijoiden aiheuttamat riskit
	Strategisten valintojen riskit
	Ryhmätason erityisriskit

Riskienhallinnan organisointi

Hallituksella on kokonaisvastuu riskienhallinnan järjestämisestä. Hallitus määrittelee riskienhallinnan tavoitteet, riskinottohalukkuuden, riskinoton rajat, vastuut, mittarit ja valvontaperiaatteet. Hallitus vahvistaa vuosittain riskienhallintaa käsittelevät suunnitelmat, varmistaa niiden huomioimisen toimintasuunnitelmissa sekä valvoo suunnitelmien toteuttamista ja noudattamista. Hallitus seuraa säännöllisesti riskienhallinnan tilaa ja keskeisimpien riskien kehitystä. Toimitusjohtaja ja johto vastaavat riskienhallinnan käytännön valmistelusta, toteuttamisesta ja toteuttamisen seurannasta. Liiketoimintayksiköt

vastaavat oman toimintansa riskien kartoittamisesta sekä niihin liittyvien riskienhallintatoimenpiteiden toteuttamisesta. Esimiesten tehtävänä on varmistaa, että liiketoimintaprosessien valvonta on riittävää ja että aina on käytettävissä luotettavaa ja ajantasaista tietoa valvonnan tuloksista. Jokainen työntekijä on velvollinen kertomaan havaitsemistaan riskeistä tai riskienhallinnan kehittämiskohteista.

Riskienhallinnan valvonnasta vastaa aina muu kuin operatiivisesta toiminnasta vastaava taho. Valvonta on vastuutettu yhtiön riskienhallintatoiminnolle. Ryhmän aktuaari-, riskienhallinta-, talous-, controller-, compliance- ja taseenhallintatoiminnot sekä sisäinen tarkastus avustavat hallitusta ja johtoa riskienhallinnan valvonnan ja riskien seurannan käytännön toteuttamisessa. Lisäksi tilintarkastus valvoo riskienhallinnan toteuttamista.

Ryhmän riskienhallintakomitealla on keskeinen rooli ryhmän riskienhallinnan toimintaperiaatteiden valmistelussa sekä ryhmän riskien seurannassa ja valvonnassa.

Raportointi

Taloudellisen informaation oikeellisuus varmistetaan riittävän ajantasaisella ja tiheällä raportoinnilla, säännöllisillä täsmäytysrutiineilla, kattavalla ja ajan tasalla olevalla dokumentaatiolla raportoinnissa käytettävistä laskentamenetelmistä ja järjestelmistä. Lisäksi liiketoimintojen päätöksenteko ja raportointitoiminnot on organisatorisesti eriytetty.

Vakuutustoiminnan riskienhallinta

Yhtiön vakuutustoiminnan riskejä ovat vahinkovakuutustoiminnan riskit ja sijoitustoiminnan riskit.

Vahinkovakuutustoiminnan riskit

Vahinkovakuutustoiminnan merkittävimmät vakuutusriskit liittyvät vakuutustuotteiden hinnoitteluun ja riskienvalintaan, vastuuvelan riittävyyteen ja jälleenvakuutus-suojiin.

Hinnoitteluriskillä tarkoitetaan sitä, että vakuutusmaksut eivät riitä kattamaan vakuutussopimuksista aiheutuvia korvaussuorituksia ja toimintakuluja. Tärkeimmät hinnoitteluriskit liittyvät käytettyjen tariffimallien riskimaksujen riittävyyteen sekä

kannattavuuden ja vahinkojen seurannan prosesseihin sekä niiden huomioon ottamiseen vakuutusten hinnoittelussa ja merkintäpolitiikassa.

Vakuutusten merkintäpolitiikka määrittelee sallitut vakuutusriskit. Hallitus hyväksyy vakuutusliiketoiminnan kannattavuustavoitteet ja hinnoittelustrategia ohjaa riskivastaavaa sekä oikeudenmukaista hinnoittelua. Vakuutusten merkintäpolitiikan ja hinnoittelustrategian avulla määriteltujen tavoitteiden toteutumisesta vastaavat liiketoimintayksiköt. Hinnoitteluun ja vakuutusmaksutasoon liittyviä riskejä hallitaan raportointi- ja laskentajärjestelmien jatkuvalla kehittämisellä, jotta tarvittavat muutokset maksutasossa saadaan yhä nopeammin korjattua. Erityisen riskialttiita vakuutusriskejä merkitään joko rajoitetusti tai ne jätetään kokonaan merkitsemättä.

Asiakasriskejä hallitaan asiakasvalintaohjeilla, niiden noudattamisen seurannalla, vahinkorekisterin käytöllä sekä esimerkiksi vakuutustutkijoiden toiminnalla. Suurien riskikeskittymien vaikutuksia minimoidaan säännöllisellä keskittymien tarkastelulla. Pyrittäessä entistä parempaan asiakasvalintaan ja riskivastaavaan hinnoitteluun, yhtenä tärkeänä keinona ovat liiketoimintayksiköiden ylläpitämät merkintä- ja hinnoitteluvaltuudet.

Ryhmän tutkimusryhmä tutkii, torjuu ja ennaltaehkäisee vakuutustoimintaan kohdistuvaa vakuutusrikollisuutta. Asiakastietojen tarkistaminen ennen asiakasvalintaa ja epäselvien vahinkojen selvittely ovat tärkeä osa tutkimusryhmän toimintaa. Vakavampien tapausten hoito siirretään viranomaisille. Tehokkaalla asiakasvalinnalla on tarkoitus pitää luottotappiot ja korvauskulut tavoitteiden mukaisella tasolla.

Vastuuvelan riittävyysriskillä tarkoitetaan sitä, että vastuuvelkaan varattu määrä ei riitä varausvuoden jälkeen maksettavaksi tulevien korvausten suorittamiseen.

Kirjanpidon vastuuvelan laskuperusteissa määritellään eri vakuutusluokkien vastuuvelan määräytymisperiaatteet. Laskuperusteet ovat määräytymisperiaatteiltaan turvaavat. Vastuuvelan riittävyttä seurataan vuosittain ja tarvittaessa perusteisiin tehdään tarkistuksia. Vakavaraisuuslaskennassa vastuuvelan arvostaminen eroaa kirjanpidon arvostamisesta. Vakavaraisuuslaskennassa vastuuvelan arvostamisessa pyritään markkinaehtoisuuteen mm. diskonttaamalla vastuuvelka riskittömällä korkokäyrällä.

Kirjanpidon vakuutusmaksuvastuu määrätään ns. siirtovastuuna pro rata -säännön mukaisesti johdettujen vakuutus-luokkakohtaisten kertoimien avulla. Suuret, tietyn eurorajan ylittävät, vahingot varataan vahinkokohtaisesti osaksi korvausvastuuta. Muiden tunnettujen ja tuntemattomien vahinkojen korvausvastuu (kollektiivivaraus) määrätään tilastollisesti noudattaen tavanomaisia aktuaarillisia menetelmiä.

Turvaavuutta lisätään varaamalla varmuuslisä osaksi kollektiivivarausta. Vahinkojen tulevia käsittelykuluja varten tehtävä hoitokuluvaraus määrätään suhteellisenä osuutena varsinaisen korvausvastuun määrästä.

Jälleenvakuutussuojiin liittyvät riskit koskevat jälleenvakuutuksenantajien luotettavuutta, suojien hankkimisessa noudatettavia hajautusperiaatteita ja suurten yksittäisten riskikohteiden merkinnässä noudatettavia periaatteita, erityisesti koskien jälleenvakuutussuojan varmistamista ennen ensivakuutusriskin merkitsemistä. Lisäksi EML-arvioihin (Estimated Maximum Loss) liittyvät arviointivirheet voivat toteutuessaan olla vahingollisia.

Jälleenvakuutussuojiin liittyvää riskiä hallitaan hallituksen vahvistamien jälleenvakuutusohjelman ja jälleenvakuutussuojien hankintaohjeen avulla. Jälleenvakuutussuojia ja -ohjelmia suunniteltaessa otetaan huomioon vakuutuskannan rakenne, riskien mahdollinen kumulaatio sekä vakavaraisuusasema. Näiden tekijöiden perusteella asetetaan omapidäysraja, joka määrittelee suurimman omalla vastuulla pidettävän määrän yksittäisissä riskeissä.

Sijoitustoiminnan riskit

Hallitus asettaa sijoitustoiminnalle tuottotavoitteen ja riskinoton rajat, joilla pyritään turvaamaan vakavaraisuus ja likviditeettiasema kaikissa markkinaolosuhteissa.

Markkinariskeillä tarkoitetaan varojen ja vastuiden markkina-arvojen muutoksia, jotka johtuvat taloudellisten muuttujien kuten korkojen, valuuttakurssien, osakekurssien tai kiinteistöjen arvojen tai arvovaihteluiden (volatiliteetti) muutoksista.

Sijoitustoiminnan riskeiksi luetaan myös luotto-/vastapuoli- ja likviditeettiriskit. Luotto tai vastapuoliriskillä tarkoitetaan riskiä, että johdannaissopimuksen, transaktion, lainan tms. vastapuoli ei kykene selviytymään velvoitteistaan tai vastapuolen kyky selviytyä velvoitteistaan muuttuu. Likviditeettiriskillä tarkoitetaan rahoituslikviditeetti- tai markkinalikviditeettiriskiä. Edellinen liittyy rahoitustarpeiden ja -lähteiden eriaikaisuuteen ja sen hallintaan. Jälkimmäisellä tarkoitetaan tilannetta, jossa sijoitusomaisuutta ei kyetä myymään riittävän nopeasti vaikuttamatta markkinoiden hintatasoon.

Hallituksen hyväksymässä sijoitussuunnitelmassa kuvataan sijoitustoiminnan tuottotavoite, sijoitusomaisuuden strateginen allokaatio, sijoitusriskien oton rajat, riski- ja vakavaraisuusasemaa kuvaavat mittarit, sijoitustoiminnan ohjaus- ja raportointiprosessit sekä toimenpiteet vakavaraisuuden turvaamiseksi.

Markkina-, luotto- ja likviditeettiriskejä mitataan ja seurataan jatkuva-aikaisesti yleisesti käytössä olevilla menetelmillä. Riskejä hallitaan limiiteillä ja hajautuksella.

Sijoitustoiminnan liikennevalot ovat vakavaraisuusseurannan keskeinen työkalu. Vihreä valo tarkoittaa tilannetta, jossa omaisuudenhoitajat voivat

toimia sijoitussuunnitelman normaalien limiittien mukaan. Keltainen valo liittyy tilanteeseen, jossa sijoitussuunnitelman puitteissa tapahtuvat sijoitusriskien lisäykset tai neutraali sijoitusallokaatio eivät ole hyväksyttäviä taseen riskillisyyden kannalta. Punaisen valon tilanteessa taseen riskillisuus on liian korkea ja tarvitaan aktiivisia riskien vähentämistoimia. Keltaisen ja punaisen valon riskiasemassa määritellään tiukennetut rajoitukset sijoitusriskeille ja mahdolliset riskien vähentämistoimenpiteet.

Pitkän aikavälin markkinaskenaarioiden vaikutusta vakavaraisuuteen ja yhtiön toimintaan tarkastellaan vuosittain laadittavassa riski- ja vakavaraisuusarviossa (ORSA).

Operatiivisten riskien hallinta

Operatiivisilla riskeillä tarkoitetaan tappionvaaraa, joka aiheutuu riittämättömistä tai epäonnistuneista sisäisistä prosesseista, henkilöstöstä, järjestelmistä ja ulkoisista tekijöistä. Juridiset / oikeudelliset riskit ja tapahtuma-/vahinkoriskit sisältyvät operatiivisiin riskeihin. Toiminnan suunnittelun riskeillä tarkoitetaan vuosisuunnittelun valintoihin, tavoiteasetantaan ja liiketoiminnan muutostilanteisiin sisältyviä riskejä. Operatiivisten riskien hallinnan lähtökohtana on pyrkiä ehkäisemään riskien toteutumista ja minimoimaan riskeistä aiheutuvia vahinkoja.

Operatiivisten riskien hallinnan keskeisimmät osa-alueet ovat riskien kattava tunnistaminen, arviointi ja raportointi eri organisaatioissa ja eri riskialueilla sekä toiminnan laadun ja oikeellisuuden varmistaminen valvonta- ja kontrollitoimenpiteillä. Operatiiviset riskit kartoitetaan määrämuotoisella riskien kartoitusmenettelyllä vuosittain osana vuosisuunnitteluprosessia sekä aina riskitilanteen olennaisesti muuttuessa. Kartoituksissa tunnistetut riskienhallintatoimenpiteet kytketään osaksi eri liiketoimintayksiköiden vuosisuunnitelmia. Prosesseihin sisältyvien valvonta- eli kontrollitoimenpiteiden avulla varmistutaan toiminnan oikeellisuudesta ja laadusta. Osana operatiivisten riskien hallintaa kirjataan toteutuneet riskit ja läheltä piti –tapahtumat sekä tarvittavat jatkotoimenpiteet ryhmän

riskitapahtumarekisteriin. Toiminnan häiriöiden ja virheiden sekä operatiivisten riskien aiheuttaminen tappioiden raportointi viranomaisille toteutetaan asetettujen vaatimusten mukaisesti. Toiminnan jatkuvuuden hallinta varmistetaan jatkuvuus- ja valmiussuunnitelmien säännöllisellä arvioinnilla, testauksella ja päivittämisellä. Lisäksi jokaisesta hankkeesta, projektista ja merkittävästä liiketoiminnan muutostilanteesta laaditaan aina erillinen riskikartoitus. Yhtiö on vastuussa toimintansa asianmukaisesta järjestämisestä, niihin kuuluvista velvoitteista ja toiminnan jatkuvuuden hallinnasta myös kaikkien ulkoistettujen toimintojensa osalta.

Operatiivisten riskien hallitsemiseksi on lisäksi erillisiä menettelytapoja ja ohjeistuksia mm.

- prosessiriskien hallintaan
- järjestelmäriskien hallintaan
- juridisten riskien hallintaan
- turvallisuusriskien hallintaan
- tietoturvariskien hallintaan
- hankkeiden ja projektien riskienhallintaan
- vakuutettavissa olevien riskien hallintaan (oma vakuutusturva)

Toimintaympäristön ja strategian riskien hallinta

Toimintaympäristöön ja strategiseen tahtotilaan liittyviä riskejä ovat mm. yleisen toimintaympäristön, markkinoiden ja asiakaskäyttäytymisen, kilpailun luonteen ja kilpailijoiden, omien strategisten valintojen ja yhtiöryhmänä toimimisen ja ryhmäsijoitusten riskit. Toimintaympäristöön ja strategiseen tahtotilaan liittyvät riskit kartoitetaan ja niiden merkittävyys arvioidaan vuosittain vuosisuunnitteluprosessin yhteydessä. Menettelynä on ohjeistettu itsearviointi. Tunnistettujen riskien vähentämiseksi ja pienentämiseksi sekä mahdollisuuksien hyödyntämiseksi vastuulliset tahot suunnittelevat ja toteuttavat riskienhallintatoimenpiteitä, jotka toteutetaan osana organisaatio-osien vuosisuunnitelmia. Oleellinen osa strategisten riskien hallintaa on strategisten kehityshankkeiden yhteydessä toteutettava riskienhallintatyöskentely. Riskitilannetta käsitellään säännöllisesti hankkeiden ohjausryhmissä.

Tuloslaskelma

VAKUUTUSTEKNINEN LASKELMA		1.1.2016	-	31.12.2016	1.1.2015	-	31.12.2015
Vakuutusmaksutuotot							
Vakuutusmaksutulo	1	80 919 374,33			33 095 224,99		
Jälleenvakuuttajien osuus		<u>-1 327 228,83</u>	79 592 145,50		<u>-813 365,10</u>	32 281 859,89	
Vakuutusmaksuvastuun muutos							
Kokonaismuutos		-958 339,06			-31 515 294,00		
Liiketoimintasiirron osuus		<u>0,00</u>	-958 339,06		<u>36 655 525,00</u>	5 140 231,00	
Jälleenvakuuttajien osuus							
Kokonaismuutos		-56,20			-7,00		
Liiketoimintasiirron osuus		<u>0,00</u>	-56,20	-958 395,26	<u>-779 654,00</u>	-779 661,00	4 360 570,00
				78 633 750,24			36 642 429,89
Korvauskulut							
Maksetut korvaukset		-63 084 503,08			-31 181 539,64		
Jälleenvakuuttajien osuus		<u>1 002 971,71</u>	-62 081 531,37		<u>432 406,83</u>	-30 749 132,81	
Korvausvastuun muutos							
Kokonaismuutos		-1 523 018,96			-35 366 207,04		
Liiketoimintasiirron osuus		<u>0,00</u>	-1 523 018,96		<u>33 725 309,00</u>	-1 640 898,04	
Jälleenvakuuttajien osuus							
Kokonaismuutos		470,65			56,00		
Liiketoimintasiirron osuus		<u>0,00</u>	470,65	-1 522 548,31	<u>-385 082,00</u>	-385 026,00	-2 025 924,04
				-63 604 079,68			-32 775 056,85
Liikekulut	3			<u>-21 777 776,52</u>			<u>-10 731 193,63</u>
Vakuutustekninen kate ennen tasoitusmäärän muutosta				-6 748 105,96			-6 863 820,59
Tasotusmäärän muutos							
Kokonaismuutos		0,41			-49 043 455,41		
Liiketoimintasiirron osuus		<u>0,00</u>	0,41		<u>57 513 164,00</u>	8 469 708,59	
Vakuutustekninen kate	2			-6 748 105,55			1 605 888,00
MUU KUIN VAKUUTUSTEKNINEN LASKELMA							
Vakuutustekninen kate				-6 748 105,55			1 605 888,00
Sijoitustoiminnan tuotot	4	6 515 717,02			2 054 510,67		
Sijoitustoiminnan kulut	4	<u>-795 106,38</u>	5 720 610,64		<u>-1 229 429,44</u>	825 081,23	
Muut tuotot	4						
Muut			8 720 830,87			5 055 576,38	
Muut kulut	4						
Muut			-6 928 571,92			-4 755 558,25	
Voitto varsinaisesta toiminnasta			764 764,04			2 730 987,36	
Voitto ennen tilinpäätössiirtoja ja veroja			764 764,04			2 730 987,36	
Tuloverot							
Tilikauden vero		-158 579,63			-476 402,22		
Aikaisempien tilikausien verot		<u>22 232,54</u>	-136 347,09		<u>-580,06</u>	-476 982,28	
Tilikauden voitto			<u>628 416,95</u>			<u>2 254 005,08</u>	

Tase

Vastaava		31.12.2016		31.12.2015
Aineettomat hyödykkeet				
Muut pitkävaikutteiset menot	7	883 538,14		748 133,75
Sijoitukset	5, 6			
Sijoitukset saman konsernin yrityksissä ja omistusyhteisyrityksissä				
Osakkeet ja osuudet saman konsernin yrityksissä	5 822 025,24		0,00	
Rahoitusmarkkinavälineet ja lainasaamiset omistusyhteisyrityksiltä	<u>300 000,00</u>	6 122 025,24	<u>0,00</u>	0,00
Muut sijoitukset				
Osakkeet ja osuudet	135 941 639,63		139 406 951,46	
Rahoitusmarkkinavälineet	<u>3 480 975,65</u>	<u>139 422 615,28</u>	<u>1 676 818,43</u>	<u>141 083 769,89</u>
		145 544 640,52		141 083 769,89
Saamiset	10			
Ensivakuutustoiminnasta				
Vakuutuksenottajilta	<u>12 264 832,64</u>	12 264 832,64	<u>11 683 510,75</u>	11 683 510,75
Jälleenvakuutustoiminnasta		903 860,69		866 438,08
Muut saamiset		<u>2 157 249,73</u>		<u>1 785 367,03</u>
		15 325 943,06		14 335 315,86
Muu omaisuus				
Aineelliset hyödykkeet				
Koneet ja kalusto	7 643 776,35		597 764,10	
Muut aineelliset hyödykkeet	<u>231 524,90</u>	875 301,25	<u>162 400,62</u>	760 164,72
Rahat ja pankkisaamiset		<u>4 809 688,35</u>		<u>6 893 742,99</u>
		5 684 989,60		7 653 907,71
Siirtosaamiset				
Korot ja vuokrat		101 725,55		39 487,70
Muut siirtosaamiset		<u>2 432 042,34</u>		<u>788 226,75</u>
		2 533 767,89		827 714,45
Vastaavaa yhteensä		<u>169 972 879,21</u>		<u>164 648 841,66</u>
Vastattava		31.12.2016		31.12.2015
Oma pääoma	8			
Takuupääoma		40 183 528,00		40 183 528,00
Edellisten tilikausien voitto/tappio		2 089 130,94		-164 874,14
Tilikauden voitto/tappio		<u>628 416,95</u>	42 901 075,89	<u>2 254 005,08</u>
				42 272 658,94
Vakuutustekninen vastuuvélka				
Vakuutusmaksuvastuu		32 473 633,06		31 515 294,00
Jälleenvakuuttajien osuus		<u>63,20</u>		<u>7,00</u>
Korvausvastuu		36 889 226,00		35 366 207,04
Jälleenvakuuttajien osuus		<u>-526,65</u>		<u>-56,00</u>
Tasotusmäärä		<u>49 043 455,00</u>	118 405 850,61	<u>49 043 455,41</u>
				115 924 907,45
Velat	9, 10			
Ensivakuutustoiminnasta		1 420 313,66		1 442 650,37
Jälleenvakuutustoiminnasta		7 406,51		1 046,06
Muut velat		<u>4 647 941,16</u>	6 075 661,33	<u>2 776 687,00</u>
				4 220 383,43
Siirtovelat	9		<u>2 590 291,38</u>	<u>2 230 891,84</u>
Vastattavaa yhteensä		<u>169 972 879,21</u>		<u>164 648 841,66</u>

Epäsuora rahoituslaskelma

Liiketoiminnan rahavirta	2016	2015
Voitto varsinaisesta toiminnasta	628 416,95	2 254 005,08
Oikaisut		
Vakuutusteknisen vastuuvelan muutos	2 480 943,16	242 824 169,45
Liiketoimintasiirron osuus	0,00	-126 899 262,00
Sijoitusten arvonalentumiset ja arvonorotukset	-802 634,41	318 360,14
Realisoitumattomat kurssivoitot/-tappiot		
Suunnitelman mukaiset poistot	488 074,12	421 280,37
Muut oikaisut	-2 856 153,32	-432 588,04
<i>Rahavirta ennen käyttö pääoman muutosta</i>	-61 353,50	118 485 965,00
Käyttöpääoman muutos:		
Lyhytaikaisten korottomien liikesaamisten		
lisäys (-)/vähennys (+)	-2 696 680,64	-27 954 606,92
Liiketoimintasiirron osuus	0,00	12 795 469,28
Lyhytaikaisten korottomien velkojen		
lisäys (+)/vähennys (-)	2 214 677,44	3 084 145,74
Liiketoimintasiirron osuus	0,00	3 293 191,66
<i>Liiketoiminnan rahavirta ennen rahoituseriä ja veroja</i>	-543 356,70	109 704 164,76
Maksetut välittömät verot	-136 347,09	-580,06
Liiketoiminnan rahavirta	-679 703,79	109 703 584,70
Investointien rahavirta		
Investoinnit sijoituksiin (pl. rahavarat)	140 985 095,90	-276 810 109,57
Liiketoimintasiirron osuus	-144 643 332,12	144 643 332,12
Luovutustulot sijoituksista (pl. rahavarat)	2 992 500,41	433 168,10
Aineettomien ja aineellisten hyödykkeiden sekä		
muun omaisuuden investoinnit ja luovutustulot (netto)	989 346,96	-3 657 540,84
Liiketoimintasiirron osuus	-1 727 962,00	1 727 962,00
Sulautumisen osuus		
Investointien rahavirta	-1 404 350,85	-133 663 188,19
Rahoituksen rahavirta		
Takuupääoma-anti	0,00	30 183 528,00
Rahoituksen rahavirta	0,00	30 183 528,00
Rahavarojen muutos	-2 084 054,64	6 223 924,51
Rahavarat tilikauden alussa	6 893 742,99	669 818,48
Rahavarat tilikauden lopussa	4 809 688,35	6 893 742,99

Tunnusluvut

(% / milj. euroa)	2016	2015	2014
Yleiset taloudellista kehitystä kuvaavat tunnusluvut			
Liiketulos	0,8	-5,7	-0,2
Kokonaistulos 1)	4,1	-6,2	-0,1
Sijoitustoiminnan nettotuotto sitoutuneelle pääomalle (käyvin arvoin) prosentteina 1)	5,7	0,5	3,4
Kokonaispääoman tuotto prosentteina 1)	2,4	-7,1	-2,1
Henkilöstön keskimääräinen lukumäärä tilikauden aikana	109	99	0
Henkilöstömäärä palkkasummaan suhteutettuna	109	99	0
Vahinkovakuutuksen taloudellista kehitystä kuvaavat tunnusluvut			
Vakuutusmaksutulo	80,9	33,1	0,0
Vahinkosuhde prosentteina	80,9	89,4	0,0
Liikekulusuhde prosentteina	27,7	29,3	0,0
Yhdistetty kulusuhde prosentteina	108,6	118,7	0,0

1) Tunnusluvuissa 2015 otettu huomioon liiketoimintasiirto LähiTapiola Keskinäinen Vakuutusyhtiöstä

Tuloslaskelman ja taseen liitetiedot

Tuloslaskelman liitteet

1. Vakuutusmaksutulo

	2016		2015	
Ensivakuutus				
Kotimaasta	80 919 374,33	80 919 374,33	33 095 224,99	33 095 224,99
Vakuutusmaksutulo ennen jälleenvakuuttajien osuutta		80 919 374,33		33 095 224,99

1.1. Vakuutusmaksutulosta vähennetyt erät

Luottotappiot vakuutusmaksusaamisista	36 804,64	22 111,41
Vakuutusmaksuvero	14 601 914,94	6 256 554,73
Palosuojelumaksu	225 132,47	90 904,57
Yhteensä	14 863 852,05	6 369 570,71

2. Vakuutusluokkaryhmittäinen tulos

		Vakuutus- maksutulo ennen jälleenvakuuttajien osuutta	Vakuutus- maksutuotot ennen jälleenvakuuttajien osuutta	Korvauskulut ennen jälleenvakuuttajien osuutta	Liikekulut ennen jälleenvakuuttajien palkkioita ja voitto- osuuksia	Jälleenvakuuttajien osuus	Vakuutus- tekninen kate ennen sijoitus- toiminnan nettotuottoa
Muu tapaturma ja sairaus	2016	19 606 745,66	19 097 597,70	-17 815 271,39	-5 182 751,13	-25 708,34	-3 926 133,16
	2015	8 407 717,87	8 991 619,87	-8 251 659,87	-1 287 412,39	-8 161,07	-555 613,46
Maa-ajoneuvot	2016	24 477 265,67	24 269 704,05	-17 659 649,50	-6 710 998,14	-47 432,63	-148 376,22
	2015	10 098 762,74	11 357 006,74	-8 998 272,82	-2 473 817,50	-26 990,76	-142 074,34
Alukset ja kuljetus	2016	1 881 389,99	1 866 651,77	-844 081,83	-531 564,13	-917,98	490 087,83
	2015	691 142,69	849 073,69	-849 862,90	-582 050,78	-454,34	-583 294,33
Palo- ja muu	2016	27 017 681,18	27 001 069,03	-22 340 641,92	-7 685 532,69	161 473,05	-2 863 632,53
omaisuusvahinko	2015	11 793 170,53	13 366 061,53	-10 804 391,96	-4 771 578,23	-1 150 133,90	-3 360 042,56
Vastuu	2016	4 009 555,50	3 861 309,24	-2 809 994,72	-974 534,38	-20 238,77	56 541,37
	2015	923 627,36	1 778 073,36	-2 078 811,33	-1 033 830,21	-8 482,83	-1 343 051,01
Oikeusturva	2016	3 045 916,60	2 977 207,33	-2 891 021,57	-775 197,78	0,00	-689 012,02
	2015	1 050 503,93	1 412 881,93	-1 536 231,77	-419 627,91	0,00	-542 977,75
Muut	2016	880 819,73	887 496,15	-246 861,11	-287 930,58	-20 285,69	332 418,77
	2015	130 299,88	480 738,88	-303 206,99	-469 179,23	-45 119,75	-336 767,09
Ensivakuutus yhteensä	2016	80 919 374,33	79 961 035,27	-64 607 522,04	-22 148 508,83	46 889,64	-6 748 105,96
	2015	33 095 225,00	38 235 456,00	-32 822 437,64	-11 037 496,25	-1 239 342,65	-6 863 820,54
Jälleenvakuutus	2016	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
	2015	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Yhteensä	2016	80 919 374,33	79 961 035,27	-64 607 522,04	-22 148 508,83	46 889,64	-6 748 105,96
	2015	33 095 225,00	38 235 456,00	-32 822 437,64	-11 037 496,25	-1 239 342,65	-6 863 820,54

3. Liikekulut sekä henkilöstöä ja toimielinten jäsenistöä koskevat liitetiedot

3.1. Kokonaisliikekulut toiminnoittain

	2016	2015
Maksetut korvaukset	8 412 277,88	3 135 841,61
Liikekulut	21 777 776,52	10 731 193,63
Sijoitustoiminnan hoitokulut	159 522,23	51 801,66
Muut kulut	6 928 571,92	4 755 558,25
Yhteensä	37 278 148,55	18 674 395,15

3.2. Tuloslaskelman erä liikekulut

	2016	2015
Vakuutusten hankintamenot		
Ensivakuutuksen palkkiot	5 486 410,11	3 242 291,35
Muut vakuutusten hankintamenot	4 553 772,67	3 816 196,66
	10 040 182,78	7 058 488,01
Vakuutusten hoitokulut	7 547 921,81	2 831 591,70
Hallintokulut	4 560 404,24	1 147 416,54
Menevän jälleenvakuutuksen palkkiot ja voitto-osuudet	-370 732,31	-306 302,62
Yhteensä	21 777 776,52	10 731 193,63

3.3. Henkilöstöä ja toimielinten jäseniä koskevat liitetiedot

	2016	2015
3.3.1. Henkilöstökulut		
Palkat ja palkkiot	6 402 261,44	2 973 943,24
Eläkekulut	1 505 935,97	654 782,68
Muut henkilösivukulut	360 562,22	123 894,20
Yhteensä	8 268 759,63	3 752 620,12

3.3.2. Johdon palkat ja palkkiot, eläkesitoumukset, rahalainat ja niiden ehdot sekä vakuudet ja vastuusitoumukset

Toimitusjohtaja ja toimitusjohtajan sijainen		
Palkat ja palkkiot	442 434,00	170 418,00
Eläkesitoumukset	Ei eläkesitoumuksia	
Annetut rahalainat ja niiden ehdot	Ei annettu rahalainoja	
Annetut vakuudet ja vastuusitoumukset	Ei annettu vakuuksia ja vastuusitoumuksia	
Hallitus ja hallituksen varajäsenet		
Palkat ja palkkiot	79 720,00	74 750,00
Eläkesitoumukset	Ei eläkesitoumuksia. Jäsenet vakuutettu vapaaehtoisella TyEL-vakuutuksella.	
Annetut rahalainat ja niiden ehdot	Ei annettu rahalainoja	
Annetut vakuudet ja vastuusitoumukset	Ei annettu vakuuksia ja vastuusitoumuksia	

Hallintoneuvosto		
Palkat ja palkkiot	63 950,00	57 800,00
Eläkesitoumukset	Ei eläkesitoumuksia. Jäsenet vakuutettu vapaaehtoisella TyEL-vakuutuksella.	
Annetut rahalainat ja niiden ehdot	Ei annettu rahalainoja	
Annetut vakuudet ja vastuusitoumukset	Ei annettu vakuuksia ja vastuusitoumuksia	

3.3.3. Henkilöstön keskimääräinen lukumäärä tilikauden aikana

Henkilöstö	109	99
------------	-----	----

3.4. Tilintarkastajan palkkiot eriteltyinä toimeksiantoryhmittäin

	2016	2015
Tilintarkastus	7 998,00	6 531,08
Yhteensä	7 998,00	6 531,08

4.1. Sijoitustoiminnan nettotuoton erittely

Sijoitustoiminnan tuotot	2016		2015	
Tuotot sijoituksista saman konsernin yrityksiin				
Osinkotuotot	358 117,09	358 117,09	0,00	0,00
Tuotot sijoituksista omistusyhteisyrityksiin				
Korkotuotot	2 684,87	2 684,87	1 932,44	1 932,44
Tuotot muista sijoituksista				
Osinkotuotot	1 004 044,04		497 794,22	
Korkotuotot	218 770,47		33 783,69	
Muut tuotot	571 386,80	1 794 201,31	247 687,23	779 265,14
Yhteensä		2 155 003,27		781 197,58
Arvon alentumisten palautukset				
Myyntivoitot		1 250 012,50		406 775,05
Yhteensä		3 110 701,25		866 538,04
Sijoitustoiminnan kulut				
Kulut kiinteistösijoituksista				
Muut yritykset	-15 026,04	-15 026,04	-8 455,34	-8 455,34
Kulut muista sijoituksista		-149 582,48		-46 977,84
Korkokulut ja muut vieraan pääoman kulut				
Muut yritykset	-64 918,93	-64 918,93	-15 491,13	-15 491,13
Yhteensä		-229 527,45		-70 924,31
Arvon alentumiset ja poistot				
Arvon alentumiset	-447 378,09	-447 378,09	-725 135,19	-725 135,19
Myyntitappiot		-118 200,84		-433 369,94
Yhteensä		-795 106,38		-1 229 429,44
Sijoitustoiminnan nettotuotto ennen arvonnäytöksiä ja niiden oikaisua		5 720 610,64		825 081,23
Sijoitustoiminnan nettotuotto tuloslaskelmassa		5 720 610,64		825 081,23

4.2. Muiden tuottojen ja kulujen erittely

Muut tuotot	2016	2015
Palvelumyynnin ja liitännäistoiminnan tuotot	8 718 214,37	4 128 818,87
Muut tuotot	2 616,50	926 757,51
Yhteensä	<u>8 720 830,87</u>	<u>5 055 576,38</u>
Muut kulut		
Palvelumyynnin ja liitännäistoiminnan kulut	-6 928 896,28	-4 755 558,25
Muut kulut	324,36	0,00
Yhteensä	<u>-6 928 571,92</u>	<u>-4 755 558,25</u>

Taseen liitteet

5.1. Sijoitusten käypä arvo ja arvostusero

Sijoitukset	2016 Jäljellä oleva hankintameno	2016 Kirjanpitoarvo	2016 Käypä arvo	2015 Jäljellä oleva hankintameno	2015 Kirjanpitoarvo	2015 Käypä arvo
Sijoitukset saman konsernin yrityksissä						
Osakkeet ja osuudet	5 822 025,24	5 822 025,24	5 855 231,26	0,00	0,00	0,00
	5 822 025,24	5 822 025,24	5 855 231,26	0,00	0,00	0,00
Sijoitukset omistusyhteisyrityksissä						
Rahoitusmarkkinavälineet	300 000,00	300 000,00	300 000,00	0,00	0,00	0,00
	300 000,00	300 000,00	300 000,00	0,00	0,00	0,00
Muut sijoitukset						
Osakkeet ja osuudet	135 941 639,63	135 941 639,63	146 159 322,91	139 406 951,46	139 406 951,46	146 399 031,59
Rahoitusmarkkinavälineet	3 480 975,65	3 480 975,65	3 605 495,90	1 676 818,43	1 676 818,43	1 687 569,34
	139 422 615,28	139 422 615,28	149 764 818,81	141 083 769,89	141 083 769,89	148 086 600,93
Jälleenvakuutustalletesaamiset	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
	145 544 640,52	145 544 640,52	155 920 050,07	141 083 769,89	141 083 769,89	148 086 600,93
			2016			2015
Rahoitusmarkkinavälineiden jäljellä oleva hankintameno sisältää:						
Korkotuloiksi (+) tai niiden vähennykseksi (-) jaksotettua nimellisarvon ja hankintamenon erotusta			31 159,85			-45,24
Arvostusero (käyvän arvon ja kirjanpitoarvon erotus)			10 375 409,55			7 002 831,04

6. Sijoitukset saman konsernin yrityksissä ja omistusyhteisyrityksissä

	2016	2015
Osakkeet ja osuudet saman konsernin yrityksissä		
Hankintameno 1.1.	0,00	0,00
Lisäykset	1 093 534,73	0,00
Vähennykset	-832 929,94	0,00
Lisäykset, liiketoimintasiirto	0,00	297 012,49
Siirrot erien välillä	5 783 483,73	-297 012,49
Hankintameno 31.12.	6 044 088,52	0,00
Arvon alentumiset 1.1.	0,00	0,00
Vähennysten ja siirtojen arvonalentumiset	-122 580,00	0,00
Tilikauden arvonalentumiset	-99 483,28	0,00
Arvon alentumiset 31.12.	-222 063,28	0,00
Kirjanpitoarvo 31.12.	5 822 025,24	0,00
Omistusyhteisyritysten liikkeeseenlaskemat rahoitus- markkinavälineet ja lainasaamiset saman konsernin yrityksiltä		
Hankintameno 1.1.	0,00	0,00
Lisäykset	300 000,00	0,00
Hankintameno 31.12.	300 000,00	0,00
Kirjanpitoarvo 31.12.	300 000,00	0,00
Yhteensä	6 122 025,24	0,00

6.1 Sijoitukset LähiTapiola-ryhmän tilinpäätökseen kuuluvissa yrityksissä

Osakkeet ja osuudet, käyttöomaisuus

	Kotipaikka	Osuus osakkeista %	Oma pääoma	Tilikauden voitto/tappio	y-tunnus
LähiTapiola Keskinäinen Henkivakuutusyhtiö	Espoo	1,65	362 775 542,48	59 954 650,40	0201319-8
LähiTapiola Palvelut Oy	Espoo	1,71	18 009 833,34	844 406,06	0869790-6
Yhteensä			380 785 375,82	60 799 056,46	

Osakkeet ja osuudet, sijoitusomaisuus

	Kotipaikka	Osuus osakkeista %	Oma pääoma	Tilikauden voitto/tappio	y-tunnus
LähiTapiola Pääomasijoitus I Ky	Espoo	2,59	54 401 226,75	-265 857,25	2707295-2
LähiTapiola KR PK2 Ky	Espoo	8,10	21 109 491,63	-235 041,45	2519413-9
LähiTapiola Tontit I Ky	Espoo	2,43	43 120 555,38	1 904 541,10	2696892-5
LähiTapiola Tontit GP I Oy	Espoo	2,44	102 443,59	3 205,25	2696391-3
Yhteensä			118 733 717,35	1 406 847,65	

6.2. Muut sijoitukset

Arvopaperi	Osuus osakkeista %	Määrä	Kirjanpitoarvo	Käypä arvo	Kotivaltio
Kotimaiset yhtiöt, noteeratut					
Muut		89 400,00	1 027 336,53	1 189 344,40	Suomi
Yhteensä		89 400,00	1 027 336,53	1 189 344,40	
Kotimaiset yhtiöt, noteeraamattomat					
LähiTapiola Keskinäinen Henkivakuutusyhtiö	1,65	12 293,00	620 310,81	620 310,81	Suomi
Muut		838,00	299 491,53	299 491,53	
Yhteensä		13 131,00	919 802,34	919 802,34	
Ulkomaiset yhtiöt, noteeratut					
Muut		59 500,00	351 829,57	360 736,60	
Yhteensä		59 500,00	351 829,57	360 736,60	
Sijoitusrahastot					
Amundi ETF MSCI EM Asia UCITS ETF			1 183 953,38	1 234 370,00	Ranska
Amundi ETF MSCI Emerging Markets UCITS ETF			2 003 364,19	2 045 015,00	Ranska
Amundi ETF S&P 500 UCITS ETF			2 113 093,22	2 291 696,80	Luxemburg
BNP Paribas Global Senior Corporate Loans			3 877 754,76	3 877 754,76	Ranska
iShares Barclays Capital Euro Corporate Bond 1-5			3 730 236,19	3 761 420,00	Irlanti
LähiTapiola Aasia-Tyynimeri A			889 716,68	1 189 062,29	Suomi
LähiTapiola Eurooppa A			1 009 134,70	1 204 419,41	Suomi
LähiTapiola High Yield A			5 461 953,91	6 013 319,55	Suomi
LähiTapiola Hyvinvointi A			1 379 645,52	1 854 241,28	Suomi
LähiTapiola Infra A			870 896,31	1 083 661,70	Suomi
LähiTapiola Japani A			1 233 362,79	1 580 784,95	Suomi
LähiTapiola Kasvu A			891 849,92	1 108 435,15	Suomi
LähiTapiola Kehittyvät Korkomarkkinat A			7 699 432,49	8 037 434,94	Suomi
LähiTapiola Kehittyvät Markkinat A			2 055 464,77	2 055 464,77	Suomi
LähiTapiola Korkomaailma A			3 576 148,23	3 736 321,37	Suomi
LähiTapiola Kuluttaja A			547 339,40	597 473,98	Suomi
LähiTapiola Osinko Suomi A			697 981,43	1 103 207,03	Suomi
LähiTapiola Pitkäkorko A			3 961 072,90	4 181 828,59	Suomi
LähiTapiola Pohjoinen Yrittyskorko A			18 132 726,56	19 937 989,67	Suomi
LähiTapiola Skandinavia A			2 394 487,40	2 517 473,70	Suomi
LähiTapiola Suoja A			3 460 923,45	3 476 651,87	Suomi
LähiTapiola USA A			2 784 900,28	2 971 714,84	Suomi
LähiTapiola Yrittyskorko A			18 091 425,08	19 673 313,41	Suomi
Pimco Socially Responsible EM Bond Fund I-EUR HA			3 868 392,38	3 977 516,58	Irlanti
Robeco Lux-o-rente I EUR			1 758 480,05	2 664 093,77	Luxemburg
Seligson Euro Corporate Bond			7 500 000,00	7 648 228,44	Suomi
UBAM - Euro 10-40 Convertible Bond			3 622 645,31	3 622 645,31	Luxemburg
Winton Diversified Fund Lux-B Eur Oct 2016 series1			820 000,00	825 883,16	Luxemburg
iShares Barclays Capital Euro Corporate Bond			3 764 486,30	3 772 755,00	Irlanti
iShares STOXX Europe 600 (DE)			1 409 070,00	1 409 070,00	Saksa
Muut			913 337,79	1 125 295,61	
Yhteensä			111 703 275,39	120 578 542,93	
Pääomasijoitusrahastot					
LähiTapiola Asuntorahasto Prime Ky			10 000 000,00	10 428 677,00	Suomi
LähiTapiola Asuntosijoitus Suomi Ky			11 783 198,37	12 328 772,99	Suomi
LähiTapiola KR PK2 Ky			2 467 136,72	2 467 136,72	Suomi
LähiTapiola Pääomasijoitus I Ky			1 435 086,17	1 441 726,22	Suomi
LähiTapiola Tontit I Ky			1 000 000,01	1 026 565,98	Suomi
Tapiola KR I Ky			1 030 525,00	1 030 525,00	Suomi
Muut			45 474,78	242 723,99	
Yhteensä			27 761 421,05	28 966 127,90	
Muut sijoitukset, osakkeet ja osuudet yhteensä		162 031,00	141 763 664,88	152 014 554,17	

7. Aineettomien ja aineellisten hyödykkeiden muutokset

	Aineettomat oikeudet ja pitkä- vaikutteiset menot	Ennakkomaksut	2016 Kalusto
Hankintameno 1.1.	927 151,37	43 008,00	797 018,85
Lisäykset	121 810,13	287 076,21	260 604,42
Siirrot erien välillä	298 317,21	-298 317,21	0,00
Hankintameno 31.12.	1 347 278,71	31 767,00	1 057 623,27
Kertyneet poistot 1.1.	-222 025,62	0,00	-199 254,75
Tilikauden poistot	-273 481,95	0,00	-214 592,17
Kertyneet poistot 31.12.	-495 507,57	0,00	-413 846,92
Kirjanpitoarvo 31.12.	851 771,14	31 767,00	643 776,35

8. Oman pääoman muutokset

	1.1.2016	Lisäykset	Vähennykset	31.12.2016
Takuupääoma	40 183 528,00	0,00	0,00	40 183 528,00
Edellisten tilikausien voitto/tappio	-164 874,14	2 254 005,08	0,00	2 089 130,94
Tilikauden voitto	2 254 005,08	628 416,95	-2 254 005,08	628 416,95
Oman pääoman muutokset yhteensä	42 272 658,94	2 882 422,03	-2 254 005,08	42 901 075,89

8.1. Laskelma voitonjakokelpoisista varoista

Tilikauden voitto	628 416,95
Voitonjakokelpoiset varat yhteensä	628 416,95

9. Laskennalliset verovelat

	2016	2015
Arvostuseroista laskettu verovelka, jonka toteutumista pidetään todennäköisenä seuraavan vuoden aikana.	1 000 000,00	0,00
	1 000 000,00	0,00

10. Saamisten ja velkojen erittely

10.1. Saamisten erittely

Saamiset saman konsernin yrityksiltä	2016	2015
Jälleenvakuutustoiminnasta		
Muut saamiset	589 201,82	0,00
	589 201,82	0,00

10.2. Velkojen erittely

Velat saman konsernin yrityksille	2016	2015
Ostovelat	399 985,82	0,00
	399 985,82	0,00

10.3. Siirtovelkojen erittely

	2016	2015
Velat henkilöstölle	1 926 436,11	2 049 801,38
Muut siirtovelat	663 855,27	181 090,46
	2 590 291,38	2 230 891,84

11. Vakuuksia ja vastuusitoumuksia koskevat liitetiedot

	2016	2015
Leasingvastuut		
Alkaneella tilikaudella maksettava määrä	46 460,27	42 714,13
Seuraavina vuosina maksettava määrä	58 189,48	72 090,63
	<u>104 649,75</u>	<u>114 804,76</u>
Vuokravastuut		
Alkaneella tilikaudella maksettava määrä	619 357,28	1 540 240,31
Seuraavina vuosina maksettava määrä	1 537 444,60	5 526 796,13
	<u>2 156 801,88</u>	<u>7 067 036,44</u>
Arvonlisäverovastuut		
Arvonlisäverotuksen ryhmärekisteröintiin liittyen		
Yhteistoimintayritykset	3 795 781,52	3 131 493,48
	<u>3 795 781,52</u>	<u>3 131 493,48</u>
Kiinteistöinvestointien arvonlisäverolain 120§:n mukainen tarkistusvastuu - 10 v. tarkistuskausi		
Muut ryhmän yritykset	55 897 024,33	53 322 373,84
	<u>55 897 024,33</u>	<u>53 322 373,84</u>
Muut vastuusitoumukset		
Sijoitussitoumukset	9 378 053,16	0,00
Merkintäsitoumukset	0,00	15 076 319,49
	<u>0,00</u>	<u>15 076 319,49</u>

Yhtiön ja LähiTapiola Keskinäisen Vakuutusyhtiön välillä on solmittu yhteisvastuusopimus, joka määrittelee periaatteet LähiTapiola Keskinäisen Vakuutusyhtiön johtaman ryhmittymän yhtiöiden vakavaraisuuden varmistamiseksi. Lisäinformaatiota yhteisvastuusopimuksesta on Riskienhallinnan liitetiedossa kohdassa 2.1. Vakavaraisuuden hallinnan yleiset periaatteet.

12. Lähipiirilainat ja -liiketoimet (VYL 8 luku 11 § ja KPA 2 luku 7 b §)

LähiTapiola Pääkaupunkiseutu Keskinäinen Vakuutusyhtiön lähipiirin muodostaa yhtiön hallintoneuvoston ja hallituksen jäsenet, toimitusjohtaja ja tämän sijainen sekä johtoryhmän jäsenet sekä näiden läheiset perheenjäsenet ja yhtiöt, joissa edellä mainitut henkilöt käyttävät merkittävää äänivaltaa.

Yhtiö ei ole myöntänyt lainoja lähipiiriin kuuluville.

Yhtiöllä ei ole lähipiiriliiketoimia, jotka olisi tehty muita kuin tavanomaisia kaupallisia ehtoja noudattaen.

LähiTapiola Pääkaupunkiseutu Keskinäinen Vakuutusyhtiön vakuudet ja vastuusitoumukset konsolidointiryhmän yhtiöiden hyväksi on esitetty liitteellä 11. Muiden lähipiiriin kuuluvien hyväksi ei ole annettu vakuuksia eikä vastuusitoumuksia.

Johdon palkat ja palkkiot, eläkesitoumukset, rahalainat ja niidet ehdot sekä vakuudet ja vastuusitoumukset on ilmoitettu liitteellä 3.

Muut liitetiedot

Tulosanalyysi

1 000 €	2016	2015	Muutos	Muutos %
Vakuutusmaksutuotot	78 634	36 642	41 991	114,6 %
Korvauskulut	-63 604	-32 775	-30 829	94,1 %
Liikekulut	-21 778	-10 731	-11 047	102,9 %
Vakuutustekninen kate ennen tasoitusmäärän muutosta	-6 748	-6 864	116	-1,7 %
Sijoitustoiminnan tuotot ja kulut sekä arvonorotukset ja niiden oikaisut	5 721	825	4 896	593,3 %
Muut tuotot ja kulut	1 792	300	1 492	497,4 %
Liikevoitto	765	-5 739	6 503	-113,3 %
Tasoitusmäärän muutos	0	8 470	-8 470	-100,0 %
Voitto ennen tilinpäätössiirtoja ja veroja	765	2 731	-1 966	-72,0 %
Tuloverot ja muut välittömät verot	-136	-477	341	-71,4 %
Kauden voitto	628	2 254	-1 626	-72,1 %
Liikevoitto	765	-5 739	6 503	-113,3 %
Arvostuserojen muutos *)	3 373	-487	3 860	-792,5 %
Kokonaistulos	4 137	-6 226	10 363	-166,5 %

*) Arvostuserojen muutoksessa 2015 on otettu huomioon 30.6.2015 PKS:lle siirtyneet arvostuserot

Sijoitusjakauma käyvin arvoin

	Perusjakauma				Riskijakauma		
	31.12.2016		31.12.2015		31.12.2016		31.12.2015
	milj.eur	%	milj.eur	%	milj.eur	%	%
	99,7	62,0	103,4	66,7	99,7	62,0	66,7
Korkosijoitukset yhteensä							
Lainasaamiset ¹⁾	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Joukkovelkakirjalainat	94,9	59,0	93,3	60,2	94,9	59,0	60,2
Muut rahoitusmarkkinavälineet ja talletukset ²⁾	4,9	3,0	10,1	6,5	4,9	3,0	6,5
Osakesijoitukset yhteensä	32,8	20,4	28,9	18,6	32,8	20,4	18,6
Noteeratut osakkeet ³⁾	30,4	18,9	27,1	17,5	30,4	18,9	17,5
Pääomasijoitukset ⁴⁾	1,4	0,9	0,8	0,5	1,4	0,9	0,5
Noteeraamattomat osakkeet ⁵⁾	0,9	0,6	0,9	0,6	0,9	0,6	0,6
Kiinteistösijoitukset yhteensä	27,5	17,1	22,7	14,6	27,5	17,1	14,6
Suorat kiinteistösijoitukset	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Kiinteistösijoitusrahastot ja yhteissijoitukset	27,5	17,1	22,7	14,6	27,5	17,1	14,6
Muut sijoitukset	0,8	0,5	0,0	0,0	0,8	0,5	0,0
Hedge-rahastosijoitukset ⁶⁾	0,0	0,5	0,0	0,0	0,0	0,5	0,0
Hyödykesijoitukset	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Muut sijoitukset ⁷⁾	0,8	0,0	0,0	0,0	0,8	0,0	0,0
Sijoitukset yhteensä	160,8	100,0	155,0	100,0	160,8	100,0	100,0
Johdannaisten vaikutus ⁸⁾							
Sijoitukset yhteensä	160,8	100,0	155,0	100,0	160,8	100,0	100,0

Jvk-salkun modifioitu duraatio

3,8

1) Sisältää kertyneet korot

2) Sisältää rahat ja pankkisaamiset sekä kauppahintasaamiset ja -velat

3) Sisältää myös sekarahastot, jos niitä ei voida kohdistaa muualle

4) Sisältää pääomarahastot ja mezzanine-rahastot sekä infratruurisijoitukset

5) Sisältää myös noteeraamattomat kiinteistösijoitusyhtiöt

6) Sisältää kaikenlaiset hedge-rahasto-osuudet riippumatta rahaston strategiasta

7) Sisältää erät, joita ei voida kohdistaa muihin sijoituslajeihin

8) Riskijakauma voidaan esittää vertailukausilta sitä mukaan kun tietoa kertyy (ei taannehtivasti).

Mikäli luvut esitetään vertailukausilta ja kaudet eivät ole täysin vertailukelpoisia tulee tästä antaa tieto.

9) Sisältää johdannaisten vaikutuksen riski- ja perusjakauman erotukseen. Johdannaisten vaikutus voi olla +/- Eron korjauksen jälkeen riskijakauman loppusumma täsmää perusjakaumaan.

10) Suhteellinen osuus lasketaan käyttäen jakajana "Sijoitukset käyvin arvoin yhteensä" -rivin loppusummaa.

Sijoitustoiminnan nettotuotto sitoutuneelle pääomalle

	Sijoitusten nettotuotot	Sitoutunut pääoma ²⁾	Tuotto-% sitoutuneelle pääomalle	Tuotto-% sitoutuneelle pääomalle	Tuotto-% sitoutuneelle pääomalle
	31.12.2016			31.12.2015	31.12.2014
Tuotto € % sit. pääomalle	milj. euroa	milj. euroa	%	%	%
Korkosijoitukset yhteensä	5,9	105,7	5,6	-0,3	2,6
Lainasaamiset ¹⁾	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Joukkovelkakirjalainat	5,8	91,5	6,4	-0,3	4,6
Muut rahoitusmarkkinavälineet ja talletukset ^{1) 2)}	0,1	14,3	0,4	0,2	0,4
Osakesijoitukset yhteensä	1,5	29,0	5,2	-1,0	13,4
Noteeratut osakkeet ³⁾	1,5	27,0	5,4	-1,1	13,4
Pääomasijoitukset ⁴⁾	0,0	1,1	0,6	0,0	0,0
Noteeraamattomat osakkeet ⁵⁾	0,0	0,9	3,8	0,0	0,0
Kiinteistösijoitukset yhteensä	1,9	23,8	7,8	6,4	0,0
Suorat kiinteistösijoitukset	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Kiinteistösijoitusrahastot ja yhteissijoitukset	1,9	23,8	7,8	6,4	0,0
Muut sijoitukset	0,0	0,2	3,5	0,0	0,0
Hedge- rahastosijoitukset ⁶⁾	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Hyödykesijoitukset	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
muut sijoitukset ⁷⁾	0,0	0,2	3,5	0,0	0,0
Sijoitukset yhteensä	9,2	158,7	5,8	0,6	3,4
Sijoituslajeille kohdistamattomat tuotot, kulut ja liikekulut	-0,2		0,0	0,0	0,0
Sijoitustoiminnan nettotuotto käyvin arvoin	9,1	158,7	5,7	0,5	3,4

1) Sisältää kertyneet korot

2) Sisältää rahat ja pankkisaamiset sekä kauppahintasaamiset ja -velat

3) Sisältää myös sekarahastot, jos niitä ei voida kohdistaa muualle

4) Sisältää pääomarahastot ja mezzanine-rahastot sekä infrastruktuurisijoitukset

5) Sisältää myös noteeraamattomat kiinteistösijoitusyhtiöt

6) Sisältää kaikenlaiset hedge-rahasto-osuudet riippumatta rahaston strategiasta

7) Sisältää erät, joita ei voida kohdistaa muihin sijoituslajeihin

8) Raportointikauden lopun ja alun markkina-arvojen muutos - kauden aikana tapahtuneet kassavirrat

Kassavirralla tarkoitetaan myyntien/tuottojen ja ostojen/kulujen erotusta

9) Sitoutunut pääoma = Markkina-arvo raportointikauden alussa + päivittäin / kuukausittain aikapainotetut kassavirrat

Tunnuslukujen laskentakaavat ja tunnuslukujen laskentaperiaatteet

Yleiset taloudellista kehitystä kuvaavat tunnusluvut

Vahinkovakuutuksen liikevaihto

= Vakuutusmaksutuotot ennen
jälleenvakuuttajien osuutta
+ Sijoitustoiminnan nettotuotto tuloslaskelmassa
+ Muut tuotot

Vahinkovakuutusyhtiön tulosanalyysi

Vakuutusmaksutuotot	
Korvauskulut	
Liikekulut	
Muut vakuutustekniset tuotot ja kulut	
<i>Vakuutustekninen kate ennen tasoitusmäärän muutosta</i>	
Sijoitustoiminnan tuotot ja kulut sekä arvonorotukset, niiden oikaisut ja arvon muutokset	
Muut tuotot ja kulut	
Osuus osakkuusyritysten voitoista ja tappioista ¹	
Liikevoitto tai -tappio	
Tasoitusmäärän muutos	
<i>Voitto tai tappio ennen tilinpäätössiirtoja ja veroja</i>	
Tuloverot ja muut välittömät verot	
Vähemmistöosuudet ¹	

Tilikauden voitto tai tappio

¹ Koskee konsernitilinpäätöstä

Hallituksen toimintakertomuksessa liikevoitosta
(-tappiosta) käytetään termiä liike-tulos ja tilikauden
voitosta (tappiosta) termiä tilikauden tulos.

Kokonaistulos

= Liikevoitto tai -tappio
+ Taseen ulkopuolisten arvostuserojen, käyvän arvon
rahaston ja arvonorotusrahaston muutos

Sijoitustoiminnan nettotuotto sitoutuneelle pääomalle (käyvin arvoin)

Sijoitustoiminnan nettotuotto käyvin arvoin suhteessa
sitoutuneeseen pääomaan lasketaan sijoituslajeittain ja
sijoitusten yhteismäärälle ottaen huomioon kauden
aikana tapahtuneet kassavirrat.

Kauden tuotto lasketaan ns. mukautettua Dietz'in
kaavaa (aika- ja rahapainotettua kaavaa) käyttäen niin,

että sitoutunut pääoma lasketaan lisäämällä kauden alun
markkina-arvoon kauden aikaiset kassavirrat
painotettuina sillä suhteellisella osuudella koko kauden
pituudesta, joka on jäljellä tapahtumapäivästä tai
tapahtumakuukauden puolivälistä kauden loppuun.

Sijoitustoiminnan nettotuottoerittely

= Sijoitustoiminnan suorat nettotuotot kirjanpidossa
+ Arvonmuutokset kirjanpidossa
+ Arvostuserojen muutos

Sijoitusjakauma käyvin arvoin

Sijoitussidonnaisten vakuutuksen sijoitukset eivät ole
mukana sijoitusjakaumassa. Korkorahastoista pitkän
koron rahastot sisältyvät joukkovelkakirjalainoihin ja
lyhyen koron rahastot rahamarkkinasijoituksiin.

Sijoitukset sijoitusrahastoihin ja niihin rinnastettaviin
muihin yhteissijoitusyrityksiin, jotka sijoittavat
kiinteistöihin ja kiinteistöyhteisöihin luetaan
kiinteistösijoituksiin.

Johdannaisten siirtyvissä erissä olevat laskennalliset
arvostuserot ja ennakkomaksuissa olevat preemiot
kohdistetaan alla olevalle omaisuuserälle.

Raportin kohtaan Muut rahoitusmarkkinavälineet ja
talletukset otetaan mukaan tase-erä Rahat ja
pankkisaamiset, kauppahintasaamiset ja -velat sekä
johdannaisten vakuudet.

Kokonaispääoman tuotto ilman sijoitussidonnaista vakuutusta prosentteina (käyvin arvoin)

Liikevoitto tai -tappio
+ Korkokulut ja muut rahoituskulut
+ Perustekorkokulu
+ Arvonkorotusrahastoon/käyvän arvon rahastoon
kirjattu arvonorotus/peruutus
= $\frac{\text{Sijoitusten arvostuserojen muutos}}{\text{Taseen loppusumma}} \times 100$
- Sijoitussidonnaisten vakuutusten vastuuvélka
+ Sijoitusten arvostuserot

Tunnusluvun jakaja lasketaan tilikauden ja edellisen
tilikauden taseen mukaisten arvojen keskiarvona.

Tunnusluvussa muihin rahoituskuluihin sisällytetään
muut vieraasta pääomasta aiheutuneet erät kuin
korkokulut, esimerkiksi tuloslaskelman eriin kirjatut
korollisen vieraan pääoman kurssivoitot ja -tappiot.

Henkilöstön keskimääräinen lukumäärä tilikauden aikana

Tunnusluku lasketaan keskiarvona kalenterikuukausien lopussa lasketuista henkilökunnan lukumääristä. Lukumäärässä otetaan huomioon palveluksessa olleiden henkilöiden mahdollinen osa-aikaisuus. Henkilökuntaan kuuluvaksi lasketaan ne henkilöt, joille maksetaan tilikauden aikana palkkaa.

Vahinkovakuutuksen taloudellista kehitystä kuvaavat tunnusluvut

Vakuutusmaksutulo

= Vakuutusmaksutulo ennen jälleenvakuuttajien osuutta

Vahinkosuhde

Vahinkosuhde prosentteina

$$= \frac{\text{Korvauskulut}}{\text{Vakuutusmaksutuotot}} \times 100$$

Liikekulusuhde

$$= \frac{\text{Liikekulut}}{\text{Vakuutusmaksutuotot}} \times 100$$

Yhdistetty kulusuhde

Yhdistetty kulusuhde prosentteina

= Vahinkosuhde + Liikekulusuhde

Riskisuhde (hallituksen toimintakertomus)

Riskisuhde prosentteina

$$= \frac{\text{Korvauskulut (ilman korvaustoiminnan hoitokuluja)}}{\text{Vakuutusmaksutuotot}} \times 100$$

Toimintakulusuhde prosentteina (hallituksen toimintakertomus)

$$= \frac{\text{Liikekulut + Korvaustoiminnan hoitokulut}}{\text{Vakuutusmaksutuotot}} \times 100$$

Tilinpäätöksen 31.12.2016 allekirjoitukset

Helsingissä 23. päivänä maaliskuuta 2017

Totti Salko
Hallituksen puheenjohtaja

Tom Nickels

Minna-Kaarina Forssén

Juha Ojajarvi

Kari Tahvanainen

Timo Tiihonen

Reino Yli-Autio

Jukka Kinnunen
Toimitusjohtaja

Tilinpäätösmerkintä

Suoritetusta tilintarkastuksesta on tänään annettu kertomus.

Helsingissä 5. päivänä huhtikuuta 2017

KPMG Oy AB

Timo Nummi
KHT

Tilintarkastuskertomus

LähiTapiola Pääkaupunkiseutu Keskinäisen Vakuutusyhtiön yhtiökokoukselle

Tilinpäätöksen tilintarkastus

Lausunto

Olemme tilintarkastaneet LähiTapiola Pääkaupunkiseutu Keskinäisen Vakuutusyhtiön (y-tunnus 2647339-1) tilinpäätöksen tilikaudelta 1.1.–31.12.2016. Tilinpäätös sisältää taseen, tuloslaskelman ja liitetiedot.

Lausuntonamme esitämme, että tilinpäätös antaa oikean ja riittävän kuvan yhtiön toiminnan tuloksesta ja taloudellisesta asemasta Suomessa voimassa olevien tilinpäätöksen laatimista koskevien säännösten mukaisesti ja täyttää lakisääteiset vaatimukset.

Lausunnon perustelut

Olemme suorittaneet tilintarkastuksen Suomessa noudatettavan hyvän tilintarkastustavan mukaisesti. Hyvän tilintarkastustavan mukaisia velvollisuuksiamme kuvataan tarkemmin kohdassa *Tilintarkastajan velvollisuudet tilinpäätöksen tilintarkastuksessa*. Olemme riippumattomia yhtiöstä niiden Suomessa noudatettavien eettisten vaatimusten mukaisesti, jotka koskevat suorittamaamme tilintarkastusta ja olemme täyttäneet muut näiden vaatimusten mukaiset eettiset velvollisuutemme. Käsityksemme mukaan olemme hankkineet lausuntonne perustaksi tarpeellisen määrän tarkoitukseen soveltuvaa tilintarkastusevidenssiä.

Tilinpäätöstä koskevat hallituksen ja toimitusjohtajan velvollisuudet

Hallitus ja toimitusjohtaja vastaavat tilinpäätöksen laatimisesta siten, että se antaa oikean ja riittävän kuvan Suomessa voimassa olevien tilinpäätöksen laatimista koskevien säännösten mukaisesti ja täyttää lakisääteiset vaatimukset. Hallitus ja toimitusjohtaja vastaavat myös sellaisesta sisäisestä valvonnasta, jonka ne katsovat tarpeelliseksi voidakseen laatia tilinpäätöksen, jossa ei ole väärinkäytöksestä tai virheestä johtuvaa olennaista virheellisyttä.

Hallitus ja toimitusjohtaja ovat tilinpäätöstä laatiessaan velvollisia arvioimaan yhtiön kykyä jatkaa toimintaansa ja soveltuvissa tapauksissa esittämään seikat, jotka liittyvät toiminnan jatkuvuuteen ja siihen, että tilinpäätös on laadittu toiminnan jatkuvuuteen perustuen. Tilinpäätös laaditaan toiminnan jatkuvuuteen perustuen, paitsi jos yhtiö aiotaan purkaa tai sen toiminta lakkauttaa tai ei ole muuta realistista vaihtoehtoa kuin tehdä niin.

Tilintarkastajan velvollisuudet tilinpäätöksen tilintarkastuksessa

Tavoitteenamme on hankkia kohtuullinen varmuus siitä, onko tilinpäätöksessä kokonaisuutena väärinkäytöksestä tai virheestä johtuvaa olennaista virheellisyttä, sekä antaa tilintarkastuskertomus, joka sisältää lausuntonne. Kohtuullinen varmuus on korkea varmuustaso, mutta se ei ole tae siitä, että olennainen virheellisyys aina havaitaan hyvän tilintarkastustavan mukaisesti suoritettavassa tilintarkastuksessa. Virheellisyyksiä voi aiheutua väärinkäytöksestä tai virheestä, ja niiden katsotaan olevan olennaisia, jos niiden yksin tai yhdessä voisi kohtuudella odottaa vaikuttavan taloudellisiin päätöksiin, joita käyttäjät tekevät tilinpäätöksen perusteella.

Hyvän tilintarkastustavan mukaiseen tilintarkastukseen kuuluu, että käytämme ammatillista harkintaa ja säilytämme ammatillisen skeptisyyden koko tilintarkastuksen ajan. Lisäksi:

- Tunnistamme ja arvioimme väärinkäytöksestä tai virheestä johtuvat tilinpäätöksen olennaisen virheellisuuden riskit, suunnittelemme ja suoritamme näihin riskeihin vastaavia tilintarkastustoimenpiteitä ja hankimme lausuntonne perustaksi tarpeellisen määrän tarkoitukseen soveltuvaa tilintarkastusevidenssiä. Riski siitä, että väärinkäytöksestä johtuva olennainen virheellisyys jää havaitsematta, on suurempi kuin riski siitä, että virheestä johtuva olennainen virheellisyys jää havaitsematta, sillä väärinkäytökseen voi liittyä yhteistoimintaa, väärentämistä, tietojen tahallista esittämättä jättämistä tai virheellisten tietojen esittämistä taikka sisäisen valvonnan sivuuttamista.

- Muodostamme käsityksen tilintarkastuksen kannalta relevantista sisäisestä valvonnasta pystyäksemme suunnittelemaan olosuhteisiin nähden asianmukaiset tilintarkastustoimenpiteet mutta emme siinä tarkoituksessa, että pystyisimme antamaan lausunnon yhtiön sisäisen valvonnan tehokkuudesta.
- Arvioimme sovellettujen tilinpäätöksen laatimisperiaatteiden asianmukaisuutta sekä johdon tekemien kirjanpidollisten arvioiden ja niistä esitettävien tietojen kohtuullisuutta.
- Teemme johtopäätöksen siitä, onko hallituksen ja toimitusjohtajan ollut asianmukaista laatia tilinpäätös perustuen oletukseen toiminnan jatkuvuudesta, ja teemme hankkimamme tilintarkastusevidenssin perusteella johtopäätöksen siitä, esiintyykö sellaista tapahtumiin tai olosuhteisiin liittyvää olennaista epävarmuutta, joka voi antaa merkittävää aihetta epäillä yhtiön kykyä jatkaa toimintaansa. Jos johtopäätöksemme on, että olennaista epävarmuutta esiintyy, meidän täytyy kiinnittää tilintarkastuskertomuksessamme lukijan huomiota epävarmuutta koskeviin tilinpäätöksessä esitettäviin tietoihin tai, jos epävarmuutta koskevat tiedot eivät ole riittäviä, mukauttaa lausuntomme. Johtopäätöksemme perustuvat tilintarkastuskertomuksen antamispäivään mennessä hankittuun tilintarkastusevidenssiin. Vastaiset tapahtumat tai olosuhteet voivat kuitenkin johtaa siihen, ettei yhtiö pysty jatkamaan toimintaansa.
- Arvioimme tilinpäätöksen, kaikki tilinpäätöksessä esitettävät tiedot mukaan lukien, yleistä esittämistapaa, rakennetta ja sisältöä ja sitä, kuvastaako tilinpäätös sen perustana olevia liiketoimia ja tapahtumia siten, että se antaa oikean ja riittävän kuvan.

Kommunikoidemme hallintoelinten kanssa muun muassa tilintarkastuksen suunnitellusta laajuudesta ja ajoituksesta sekä merkittävistä tilintarkastushavainnoista, mukaan lukien mahdolliset sisäisen valvonnan merkittävät puutteellisuudet, jotka tunnistamme tilintarkastuksen aikana.

Lisäksi annamme hallintoelimille vahvistuksen siitä, että olemme noudattaneet riippumattomuutta koskevia relevantteja eettisiä vaatimuksia, ja kommunikoidemme niiden kanssa kaikista suhteista ja muista seikoista, joiden voi kohtuudella ajatella vaikuttavan riippumattomuuteemme, ja soveltuvisissa tapauksissa niihin liittyvistä varotoimista.

Muut raportointivelvoitteet

Muu informaatio

Hallitus ja toimitusjohtaja vastaavat muusta informaatiosta. Muu informaatio käsittää toimintakertomukseen sisältyvän informaation. Tilinpäätöstä koskeva lausuntomme ei kata muuta informaatiota.

Velvollisuutenamme on lukea toimintakertomukseen sisältyvä informaatio tilinpäätöksen tilintarkastuksen yhteydessä ja tätä tehdessämme arvioida, onko toimintakertomukseen sisältyvä informaatio olennaisesti ristiriidassa tilinpäätöksen tai tilintarkastusta suoritettaessa hankkimamme tietämyksen kanssa tai vaikuttaako se muutoin olevan olennaisesti virheellistä. Velvollisuutenamme on lisäksi arvioida, onko toimintakertomus laadittu sen laatimiseen sovellettavien säännösten mukaisesti.

Lausuntonamme esitämme, että toimintakertomuksen ja tilinpäätöksen tiedot ovat yhdenmukaisia ja että toimintakertomus on laadittu toimintakertomuksen laatimiseen sovellettavien säännösten mukaisesti.

Jos teemme suorittamamme työn perusteella johtopäätöksen, että toimintakertomukseen sisältyvässä informaatioissa on olennainen virheellisyys, meidän on raportoitava tästä seikasta. Meillä ei ole tämän asian suhteen raportoitavaa.

Helsingissä 5. huhtikuuta 2017

KPMG OY AB

Timo Nummi

KHT

Yhteystiedot

LähiTapiola Pääkaupunkiseutu

Fredrikinkatu 48 A
00100 HELSINKI

www.lahitapiola.fi